

LUCEAFĂRUL

ANUL VII — 25 (158) 5 DECEMBRIE 1964

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Are săptămânal, la două săptămâni — 12 PAGINI — 1,50 lei

LUCHIAN — LA HIPODROM

BRÂNCUȘI:

Capacitatea de îndrăgostire
și de dăruire permanentă
n-o au decât spiritele superioare
dublate de naturi puternice,
glandulare și vitale.
Soarele este
marele tămăduitor
al naturii și motorul ei.
Soarele iubirii îl întrece.

CEZAR BALTAG

Lui Ianus Bifrons

Eu mie-mi sînt un grabnic drum
menit să nu mă mai întorcă.
La marginile lui Acum
un dor de mine mă încercă.
Ard. Roata inimii alegă;
supuse, din al vremii scoc
curg orele, de teamă, parcă
să nu-mi oprească umbra-n loc.

În mine însumi gravitează
și se dilată respirînd
o dublă stea ce-și eclipsează
din meis nucleeele pe rînd.
Cel ce devin și cel ce sînt
se luminesc reciproc:
două spirale alergînd
să nu-mi oprească umbra-n loc.

Dă-mi Ianus dubla la vedere
să pot cuprinde simultan
interiorul unei stere
în ochiul meu artezian.
Doamnă arzînd, Cassiopee,
răsfrî-ți pietele de loc
și ceartă-ți Vămile Lactee
să nu-mi oprească umbra-n loc.

GH. D. VASILE

Permanență

Nu se poate să nu fi existat dintotdeauna
pe acest pămînt bogat în holde și-n dropli;
nu se poate să nu fi ascultat dintotdeauna
sunetul lunii cînd despică plopii.

Nu se poate să nu fi știut dintotdeauna
Doar Otulul și balada mesterului Manole;
nu se poate să nu fi auzit dintotdeauna
gîsul femeii zidită-n tîrziu, sub cupole.

Nu se poate să nu se vorbească
și el, cu neostenită memorie,
îmi spune că mi-a văzut obrăzi adolescenți
odată, demult, în istorie.

Eram tînr și semăna cu mine
și treceam ireversibil spre azi...
...Și aerul m-a privit pînă cînd
am lăsat pierzîndu-mă în sus printre brazi.

Nu se poate să nu rămîn cu ochii deschiși
în aerul și în apele mele — pe totdeauna —
așa cum imemorial trece prin mari înălțimi
și prin lacuri de munte, preistorice, luna.

LIVIU CĂLIN

Gravură de toamnă

Tăcerea ne aruncă pe umeri
dantele ultimei Oselei și frunze lungi de brumă.
Vorbesc doar pașii cu urma lor de elfi,
și păsările dorm în părăsire —
acolo sînt acum, în cârțile mărunte.
Aud cadențe noi, cuvinte care-ncet
se sparg pe lama ultimei lumini
și firul le adună, patulul zilei stîns.
E o brîrăză vie sau versul se aprinde?

MIHAI BENIUC

CITIȚI în pag. 6-7
ANCHETA
NOASTRĂ

ADEVĂRUL
DESPRE
FOTBAL

Reportaj de
ROMULUS ZAHARIA

ROMANUL ȘI PROBLEMELE SALE ACTUALE

Am preferat poezia în locul romanului, din cauza caracterului ei insular, mai puțin frecventat decît continentele prozei. Dar sînt convins că în timpul nostru, cînd comunicabilitatea sporește, romanul cîștigă față de orice gen literar în raze sa de acțiune. De aceea m-a și ispitit în câteva rînduri și n-am renunțat încă. Nu pentru popularitate, căci poji deveni mult mai popular prin sport, muzică ușoară sau scandal public, iar acest din urmă gen este la îndemîna oricui. Altfel m-a împins către roman.

Te faci, prin roman, mai ușor și de mai mulți înțeles, desigur tot parțial, dar de mai mulți la diferite niveluri, pe cînd poezia (mă refer la cea bună) e menită să vibreze numai la anumite lungimi de undă.

Nu-mi ajungea poezia? Ba da, personal. Dar scriitorul este trei sferturi impersonal și numai un sfert personal. Practic nu-și mai aparține, cînd a devenit scriitor. Cu atare, trebuie să funcționeze pentru interese supraindividuale, iar acest supraindividul se întruchipează nu numai concentrat, dar și mai masiv în proză decît în poezie. Drept care am și publicat primul volum din cartea „Pe muche de cuțit”, care urmează, condensat, să reapeară împreună cu al doilea, și „Dispariția unui om de rînd”, care iarăși nu este decît un început dintr-un ciclu, în timp ce m-am apucat de alt roman, „Bătrîna”, care mi se pare mai caracteristic pentru timpul nostru bogat în imprevizibil.

Noi spunem, de obicei, că literatura este reflectare a realității, și e just așa. Dar mi se pare că mai just ar fi să zicem că este reflectare dialectică a realității în care se mișcă și trăiește scriitorul. Căci orice adevărată literatură este în esență o polemică, în bunul sens al cuvîntului, cu contemporanitatea, cu ceea ce în contemporaneitate scapătă și amurgește. Romanul, azi, îndeplinește cu succes această funcțiune datorită forței sale de pătrundere în masă. Dacă n-aș fi convins de caracterul polemic al romanului, ca și al literaturii în general, n-aș mai scrie. Mi-ăș alege o altă ocupație sau aș reveni la profesiunea mea de psiholog sau la cea de biolog. Dar mă consider în polemică, dialectică, cu timpul meu. Fără să mă compar cu ei, căci nu mă caracterizează impertinența, și păstrînd în ceea ce privește valoarea scrisului meu propriile mele criterii, și se cuvin în epocă, cred că aceleași sentimente l-au avut Dante, Cervantes, Goethe, Dostoievski și alții. Au polemizat, cu alte cuvinte, deci, și cu trecut de la sentimentele la acte.

Că dialogul polemic e lent sau violent, n-are importanță, chestiunea-i de temperament. Dar dacă nu este, nu este nimic.

Am polemizat o viață întreagă și-n versuri. Cu atât mai mult o fac în piese de teatru sau în proză.

Iar cum scriitorul nu se reprezintă pur și simplu pe sine, fiind o continuare și o urmare a ceva nou ce-l depășește, polemica lui nu este de la om la om sau de la individ la persoană, ci de la oameni la oameni. Oamenii ai săi sau care vor deveni ai săi și oamenii nu ai săi sau care nu vor mai fi ai săi. Aici e un risc în care demagogia nu te ajută. Iar hotărîrea trebuie să fie fermă, îndelungă dacă vrei să nu te dai înșel.

Ai sentimentul că știi de unde bate vîntul? Spune-o, indiferent de consecințele care te pasc. Desigur, nu e greu să spui că-n

lume viitorul este al socialismului și comunismului (pe mine nu mă interesează perioada cînd în galaxia noastră nu va mai fi viață!), dar aceasta se poate spune și într-un articol editorial dintr-un ziar sau într-o conferință publică.

În literatură, lucrurile se schimbă. Căci trecerea către socialism este o problemă nu delicată și complicată numai, ci legată de durerile facerii. Or, aceste dureri ale facerii, extrem de importante pentru conștiința omului în devenire, nu le redă nici economistul, nici omul care se ocupă de științe sociale, ci, cu precădere și aproape cu exclusivitate, scriitorul, iar romanierul în primul rînd.

Jean-Paul Sartre, pe care-l admir nu numai fiindcă este un mare scriitor și filozof, ci și pentru convingerea sa că viitorul este al literaturii socialiste, a spus că noi aceștia din țările socialiste avem ce spune, dar nu știm cum, pe cînd în țările capitaliste se știe cum, dar despre ce-i acolo n-ai ce spune. Cu alte cuvinte, am fi rămași în urmă în privința mijloacelor noastre de întruchipare artistică. Nu-l contrazic, deși știu ceva mai bine decît se crede, dar nu atât cît trebuie. Într-adevăr, noi avem ce spune, iar cit avem nici nu se poate spune. În orice caz multe, foarte multe, nu ne pricepem să le exprimăm așa cum am dori. Mijloacele vechi nu ne ajung pe deplin, dar nici cele moderne.

Aicea s-ar aplica de minune, *mutatis mutandis*, versurile lui Ion Barbu: „Cîmpul veșted luncii, sau fluierul în drum, / Durerea divizată a sună-ncet, mai tare... / Dar piatra-n rugăciune, a humei despuare / Și unda logodită sub cer, vor spune — cum?” Nu numai lucrurile s-au schimbat înens după 20 de ani de revoluție socialistă la noi, ci oamenii, mentalitatea lor, viziunea despre lume, năzuințele, șansele lor de devenire, limbajul, ambianța istorico-socială, și s-au schimbat în așa măsură, încît oricare dintre noi își dă seama nu numai că sarcinile romanierului s-au schimbat, sînt altele decît ale unui Liviu Rebreanu sau Mihail Sadoveanu, ci că mijloacele acestora, oricît de strălucite și de adecvate ar fi ele din punct de vedere artistic, nu satisfac noile cerințe.

Realitățile sociale, omul care stă activ și dinamic în mijlocul lor, cer un realism de tip nou, care nu e identic cu realismul secolului trecut, născut ca ripostă la exagerările romantismului și la deruta lui finală. Iar dacă acestui nou realism îi spunem socialist este pentru că el a luat ființă sub steaua comunismului, ridicată deasupra orizontului vechii din adîncile frîmțiri sociale ale ultimei sute de ani, cu rolul activ al clasei muncitoare și elementelor intelectuale celor mai progresiste și mai democratice.

Nu subscriu la ideea unui realism fără limite, dar nici nu vreau să-i fac nedreptate lui Garaudy, chiar dacă dînsul ar face-o. Garaudy constată cel mult că realismul nu poate fi încorselat și că a ieșit din cadrele caracteristice ale concepției burgheze cu verbul a avea drept lege fundamentală, trecînd în zona lui a fi și a deveni, prin fapte și integrare în colectivitate. Nu-mi aduc aminte ca el să se fi pronunțat pentru ruperea de realități a artistului și pentru o artă care se instrăinează de om, nesocotîndu-i auzințele istorico-sociale.

Tocmai în acest sens susțin eu realismul, onume că o artă izvoită din realități, reflectare veridică a lor, cu rolul activ al ar-

fistului de orice categorie, de luare de atitudine pro sau contra, iar în ceea ce ne privește, pro comunism. Încorsetarea aici nu are ce căuta. Fiecare, în măsura în care este capabil să se desprindă din fixare și șablaone uzate, își găsește modul propriu de întruchipare artistică, din realitățile personal explorate, conformîndu-se limbajului epocii atît cît este necesar de a se face înțeles. De cine? În ce ne privește, de cit mai mulți, căci noi facem o literatură pentru largi mase de cititori, în continuă creștere a nivelului cultural, deci tot mai exigente și în ceea ce privește limbajul scrisului literar. Iar acest limbaj, în conținutul și forma sa, se cere să fie și al epocii și al oamenilor care dau tonul prin faptele și activitatea lor în epocă.

Noul roman nu poate să nu fină seama de orizontul cu raza de extindere continuă a omului epocii noastre, cu valorificarea forțelor sale interne, aflate în proces de integrare, prin luptă, în colectivitate, cu tot mai scăzută semnificație a apartenenței la vreo „elită” cu drepturi transmise din tată-n fiu. Calificarea personală pînă la nivelul celei mai înalte răspunderi sociale devin tot mai mult trăsăturile omului contemporan, iar aceasta implică, inevitabil, conflicte, nu rare ori înfringeri, dar, desigur, adeseori victorii. În aceasta stă secretul universalității romanului din timpul nostru, mai mult decît în încercările de inovații formale de ordin tehnic, acceptabile numai în măsura în care sînt expresia unui domeniu de explorare și a unei mai adecvate posibilități de comunicare cu oamenii. Restul e modă, și moda trece.

LITERARĂ

ARPEGI LA SIRE

Desen de SILVAN

CRONICA

PAUL ANGHIEL

La prima vedere, volumul *Arpegi la Siret* al lui Paul Anghel pare unul obișnuit, construit după tipicul știut: reporterul cu cafetelul în mână circulă prin Tara Moldovei, se oprește prin sate, orașe și țiguri, se uită în dreapta și-n stînga în căutarea noului. Îi „surprinde”, ni-l comunică, și pleacă mai departe după alt „nou” pe care iar îl „surprinde” ș.a.m.d. Așa sînt construite multe cărți de reportaje care duc cititorii pînă în pragul plăcîtelii, pentru că le lipsește fie senzaționalul faptelor narate, fie puterea de transfigurare artistică. Sau, uneori, și una și alta. Dar numai la prima vedere cartea aceasta este un reportaj. Paul Anghel posedă darul de a creea, faptul concret, un aspect din realitate, să zicem un șantier, constituind doar „tema dată”. Imaginația sa bogată colorează impresiile, ridică totul la proporții simbolice. Un peisaj nu rămîne un simplu motiv de descriere, ci întocmai ca o stofă de calitate, este întors pe toate fețele, pipăit cu delicii de cunoscător oriental, pus „să joace” în luminile cele mai diferite. Astfel, Galațiul este privit înfi de sus, din avion, de la o înălțime ceșoasă de unde totul devine „o confuzie de regnuri și geografii”. Apoi, cînd avionul mai coboară, imaginea e potrivită ca o lunetă în așa fel, încît să se vadă „în plin soare, într-un vîrtej de flacără albă”. De aici se trece la istoria burgului, — ca și cînd de la înălțime s-ar vedea mai clar nu numai spațiul, ci și timpul. Pornind spre Moldova, autorul are prilejul să evoce vechile călătorii spre ea, pe drumuri mocirloase, cu căruțe ale căror roate „săreau din hop în hop”. I se pare că vede silueta abatelui Paul de Marenne și recită, în gînd, fraze din Sadoveanu: „Oamenii de aici au un meșteșug al lor, domnule de Marenne... Cu ei pot trece prin complicațiile oricărui călătorii”.

Am insistat asupra acestor aspecte legate mai multe de tehnica literară pentru că ele ne dau cheia înțelegerii mai exacte a cărții, constituie „metoda” folosită de scriitor. Bineînțeles, o metodă nu la îndemina oricui, presupunînd cunoștințe bogate din domenii foarte diferite, apoi capacitatea de a ști să le dai acestor cunoștințe cursivitatea cerută, dar mai ales de a le transfigura și a le încărca de semnificații artistice.

Ceea ce conferă o căldură deosebită prozei lui Paul Anghel este suflul poetic, lirismul de care autorul, poet autentic, nu se poate despărți. Frazele lui sînt uneori emoționante ca niște versuri bune. Comentariile unor fapte „concrete” (niște cifre de plan, amănunte legate de un șantier, de o construcție), sînt făcute pe baza unor observații de poet. Astfel, la Suceava, notează scriitorul, „e bine să sosești dimineața cînd lumina coincide cu cei doi timpi glorioși ai acestui cetățiu”. Sau de eselat: „Moldova e o țară de miniatuă. Sună mai bine „Moldavia” sau „Moldava”, iar cuvîntul învîrtit ca un disc persan, presupune ciclulul fină, gingașe, accidente în smalț care sînt munții, prelingeri în lapiz-lazuli — apele, pe un fond vegetal de aramă coclîță, stropită cu polen de stele și flori. Totul trebuie să fie foarte armonice, de un perfect și savant echilibru, în care nu încap stîngăcia naivă, dar nici lipsa de vigoare. Vezi stilizarea zimbrului în care, desemnîndu-se puterea ofensivă a unui tînar stat, se încercule în dreptul orbitei blîndețe, se figurează circumspecția înțeleaptă — fiindcă totuși zimbrul e o fiară pașnică de pășune”. Caracterizările unor scriitori ai Moldovei dădovesc un acut simț al lucrurilor esențiale, darul de a sintetiza, de a găsi o formulă memorabilă. „Ho-gaș ridică dimensiunile în înălțime. Ca să calce mai mult cu piciorul, ca să urce cu mai multă osteneală („în Munții Neamțului”), el umfăie aprig, din plămîni, deaurile umbrite cu braz, le împinge cu umărul în nori, încearcă să le facă ciclopice, plantează pe crestele lor zeții Olimpului — și Elada e o țară de miniatuă! — pentru a putea străbate cei 25 de kilometri de la Piatra Neamț la Tarcău cu senzații de aventură în Alpi”. Sadoveanu coboară găleata în vechime, extrăgînd de acolo „pînă și prundul străvechi, pînă și mîlul primar” etc.

Pășind cu emoție și gravitate parcă direct pe amintiri, cu suflul plin de ecouri din istorie, Paul Anghel nu uită bineînțeles că scrie pentru oamenii de azi, ochiul său este atent mai cu seamă la faptele care vorbesc cel mai grăitor despre prezent. Izbitul ni se pare în acest sens capitolul *Valea Polimerilor*, o „anexă la Bacăul industrial” cum îl numește el, în care cîntă, în sensul solemn al cuvîntului, noile așezări industriale de pe Valea Troțușului. Aspectele din industrie și agricultură sînt completate cu date de natură cu totul diferită, cum sînt cele despre „vîtcultură, gastronomie, civilizații moldovene”. Pentru moldovenii, vinul care uneori se găsește mai din belșug de cît apa nu e nicicum un prilej de beții năpraznice, ci o licoare binecuvîntată care se consumă cu măsură, numai atît cît e nevoie pentru a stimula „cheful de a trăi”. În acest fel autorul scrie cîteva pagini strălucite, pline de vervă. Drumurile sale prind deaurile cu podgorii sînt, ca la filozofii antici, ocazii de meditație. Niște descoperiri vechi culese de la o bătrînă dădovesc o altă preocupare a sa, adîncesc perspectiva investigației „repor-teristici”, dîndu-i un ecou grav. Transcriem un pasaj: „Calule, / Murgule (Sau Pagule, sau Negrule), / lasă frîul, / na-ți brul, / lasă frîul tău, / la brîul meu, / la-și și du-te / pe unde-l punte, / pe unde nu-l punte, / pe la răsucru, / pe unde nu-s cruci, / du-te, / tute, / la ursitul care mi-e dat, / de-a fi de-aici din sat, / de-a fi în alt sat, / de-a fi în al treilea sat, / de-a fi în al patrulea sat, / de-a fi în al cincilea sat, / de-a fi în șaselea sat, / de-a fi în al șaptelea sat, / de-a fi în al optulea sat, / de-a fi în al noulea sat, / de-a fi peste nouăzeci și nouă de sate, / să le răzbați pe toate”.

Trebule să remarcăm, de asemenea, acutul sentiment al istoriei, vizibil în carte. „Cronologia, spune undeva Paul Anghel, înseamnă acum în noua Moldovă supunerea timpului, întindere în vechime și viitor”. De aceea, propunîndu-și să ne dea o imagine asupra acestei provincii românești, el nu se mulțumește cu simple relații ori descrieri, ci încearcă niște sinteze. De altfel, totul era sîc cunoscut și Fabrica de rulmenți de la Birlad și Voronețul, și o nouă reducere în discuție la modul literar obișnuit nu ar fi sîrînit interesul scontat. Dar a te străduți să strîngi toate imaginile Moldovei, știute din amintiri și din cărți și din istorie, să le prezezi, am zice, ca pe niște foi de nuc, între pagini, pentru a le vedea mai bine nervurile fundamentale — iată un lucru foarte interesant. Și mai e ceva. Paul Anghel caută să definească, pe baza unui material bogat și divers, spiritualitatea moldovenească, profilul ei atît de original în ansamblul culturii noastre. În această concepție matură, realizată în mare parte, mi se pare a găsi una din calitățile deosebite ale volumului.

Uneori, cînd e vorba de aspecte legate de trecutul unor țiguri moldovenești, Paul Anghel face să sune și o strună satirică, neobișnuită la el, dar foarte „de efect”. Comentînd un vechi ghid al Bacăului plin de precizări stupide de felul acestora: „De la Bacău, la Capetown călătorul va înfîni mai întîi albastru Mare Mediterană cu Delta Nilului, pusturile Saharel, triburi emigrante de beduini și tuaregi”, el notează cu malicie: „După cum se vede, Bacăul a resemblat de mult nevoia să se așeze precis în spațiu, determinînd fără erori distanțele care îl despart de Paris, Iasi, Sasaut, București și chiar Capetown”. Chiar și simpla însușire a titlurilor ziarelor băcăoane din trecut produce efecte comice, prin ostentația cu care numele orașului intră în titulatură: „Bacău”, „Vocea Bacăului”, „Curierul de Bacău”, „Curierul Bacăului”, „Curentul Bacăului”, „Gazeta Bacăului”, „Telegraful Bacăului”, etc. Tonul general al cărții îl dă însă, cum spunea, lirismul, contemplarea gravă a vieții, ale cărei semnificații adînci știe să le descopere. E drept, uneori scriitorul e tentat să transforme în imagini și metafore și lucrurile care se pretează mai puțin la asta. În acest caz, gesturile sale rămîn fără acoperire. Frazele pot fi solemne, încercate de emoție la descrierea unei fresce de pe minăstirea de la Vatra Moldovitei, dar devin nepotrivite atunci cînd e vorba de fabrica de lapte din aceeași localitate. Cine nu percepe firea ironică secretă ar putea să nu guste nici tonul acesta, parcă de odă: „Cineva care aduce într-o erubetă, din laborator, o probă de lapte poartă cu înfinită grijă un lichid parcă mistic. Pașii sînt discreți, respirația e filtrată, prin tifon. Mina omului, împurș și terestră, nu stinge niciun, niciodată, suvoiu cast de lapte ce se prelucurează în retorte, în cazane, în conducte ermetice închise, acoperite toate cu straturi izolante, cu un intangibil de cale lactee”.

Să observăm că evocînd mereu trecutul, vorbind despre el cu solemnitate, aducînd aburul legendelor de pe vremea lui Dragoș și Stefan cel Mare peste siluetele moderne ale fabricilor de la Săvinești, Onești, Roman, autorul încearcă totodată și procedul invers: demitizarea trecutului, sulberarea falselor legende. Am văzut cum la în deridare pretențiile culturale ale Bacăului slob de odinioară, unde versurile lui Bacovia nu trezesc nici o rezonanță, orașul fiind ca acele peșteri ciudate în care nu se poate produce, oricît al striga, nici un ecou. Aceeși situație o descoperă și în istoria mai apropiată a Romanului, unde erudiția era legată, ca și tîmnia, exclusiv de biserică: „La Hălăușești nu departe de aici, era un seminar catolic, la Roman funcționa o fabrică autohtonă de candidați de parohie, și amîndouă întreprinderile furniza regiunii capacitatea tehnică supranecesară pentru aprinsul luminărilor în cele cîteva sute de biserici, schituri, capele”. Vorbind de prezent, autorul combate cu aceeași vehemență mentalitatea eronată a unor anecdote puse în seama moldovenilor, oameni care, chipurile, se mișcă înțec, vorbesc domol, nu se grăbesc niciodată. Avîntul construcțiilor, al industriei de aici este cea mai grăitoare dovadă de nou ritm moldovenesc. Acum — arată autorul, pînă și modestul oleac înseamnă aici „oleacă mai mult”. Este terenul pe care scriitorul se simte în largul lui. În schimb, nu-l prea reușesc lui Paul Anghel unele portrete ale muncitorilor, dialogurile cam fortate. Dar toate acestea reprezintă, față de valoarea cărții, amănunte nesemnificative.

Din cele de mai sus aș vrea să releasă faptul că Paul Anghel nu a compus un volum de reportaje, și că el de fapt nici nu e reporter. G. Dimisianu, într-un articol publicat recent în *Gazeta Literară*, nume scrierile sale cu un termen care mi se pare foarte potrivit: „eseuri degizate”. Într-adevăr, în proza pe care o practică, Paul Anghel face excelențe esuri, imbinînd cultura aleasă cu talentul poetic.

MARIN SORESCU

PALĂSTRICA ȘI CELE CE URMEAZĂ

Este normal și de așteptat ca o editură cu o cea de cultură fizică și sport să nu exceleze în evenimentele editoriale de publicarea unei cărți noi? Literar și științific de critică, ori a unui stilistic științific de reală contribuție, are măcar a unui album de reproducere după care să se dea în vînt mil de amatori, fie asfînti, fie cu un fond serios de cultură artistică.

Este normal sau, în orice caz, scușabil, pînă la deșava contrarie. Așa se explică faptul că ne-am obișnuit cu apariții regulate, sîntute pentru nevoile stricte ale unor sau ale altor categorii de aparitiv. Pentru satisfacerea curiozității publicului larg, pentru popularizarea vîrurilor sportive într-o manieră care subordonază spiritul de reclamă caracterului educativ, or pentru punerea elitorului în temă cu regulamentele sau metode de antrenare în diverse discipline sportive. Muncă tenace, onestă și dusă cu modestie așera, înfara unor traduceri care nu interesează prea mult publicul nostru amator de sport sau ocupau local anul volum metodice pe care l-ar fi putut scrie un autor autohton, nu avem să face împășiri.

Și iată că, deodată, chiar elitorul neavizat, elitorul care nu are în vedere un deosebit interes pentru evoluția elitorială a problemelor de cultură fizică, rămîne impresionat în fața unui volum masiv, de o înaltă grație, reprezentînd altceva decît forma corespunzătoare unui conținut de înaltă factură științifică.

A apărut în librării „Palăstrica”, titlu cu binemeritată rezonanță clasică, menit să trezească interesul unor diverse categorii de elitori. Tratat sobră, imbinînd informația bogată cu ideea generoasă de a organiza în mod științific tot ce se știe de la începuturile omenirii despre educația fizică, cartea nu se adresează numai o-

menilor de specialitate, numai sportivilor sau studenților de la ICEP, ci umple un gol în cunoașterea teoretică a acestei activități și pastori cărora am fi tentați să-i găsim mai greu atribute intenționale.

În așadar, un merit și un succes editorial de prim rang. Valorosă carte a profesorului Constantin Kirilescu, a cărei primă ediție apărută în 20 de ani în urmă, nu este oferită astăzi, după cum ne informează autorul, reorganizată, „restructurată, la baza cercetării filad pusă concepția științifică despre lume a marxism-leninismului”.

O așeri în raft, făcîndu-l lor printre cele menite a-ți completa imaginiile despre cultura omenirii, și te gîndești cu satisfacție că poți scrie rîndurile de față despre un succes editorial, care subliniază tradiția cercetărilor românești din acest domeniu.

CORNELIU LEU

P.S. „Căle ce urmează”, din titlu, se referă la bucurosă constatare a „Palăstricii” în urmarea în această editură și alte volume remarcabile. Citim „Jocurile olimpice de lungi vîrcurilor”, de Victor Bănculescu, carte deosebit de interesantă, împletind încercarea de a face schiță de istorie, cu anecdoticul reportericesc și organizarea materialului informativ în date statistice de real interes.

Este un volum strălucitor, bine conceput, și, mai ales, evîntid ocazionalul, așa cum urăm editurii să ne ofere cît mai mult.

JUDECĂȚI CRITICE PRECARE

Sărbătorirea a 20 de ani de la Eliberare a țării, cum era și firesc, apariția în mai toate publicațiile noastre literare a unor sinteze asupra literaturii române contemporane.

Fenomenul se explică și prin aceea că înșiși dezvoltarea rodnică a literaturii puse la ordinea zilei, cu necesitate impetuoasă, apariția unor studii ample de generalizare. Efortul unanim de a realiza bilanțuri în toate domeniile muncii noastre a avut darul să-i stimuleze și pe criticii noștri. Preocuparea lor este pe deplin îndubitată, atîta timp cît astfel de sinteze lăudabile să dea o imagine reală a succeselor literaturii noi, să descopere cauzele unor esecuri și scăderi, să fructifice o experiență unică în istoria literelor românești, să delimiteze principalele direcții ale fenomenului literar actual.

Nu ne îndoiim că o asemenea premiză a stat și la baza cercetărilor întreprinse de criticul Paul Georgescu în studiul „O privire asupra poeziei noastre contemporane” apărut în *Viața Românească* nr. 10. Intenția criticului se și realizează pe alocuri, cîteva din succințele caracterizări ale unor poeți fiind judicioase, nelipsite de interes. Criticul desprinde și o anumită tendință a poeziei contemporane — cotidianul, sub semnul căreia se înscriseră, după părerea sa, poeți ca Maria Banuș („reprezentant de frunte a poeziei cotidianului”), Nina Cassian („poetă a cotidianului cotidian”), Veronica Porumbacu („care devine tot mai mult o poezie a cotidianului”), Leonida Neamtu (care și el dă „impresia unui poet al cotidianului”), Aurel Rău („poet sensibil al cotidianului, vibrant delicat în fața realității contemporane”), Florenta Albu (care reușește „să creeze o atmosferă gravă din elemente ale cotidianului”), Petre Stoica („un talentat poet al cotidianului”), Chiar și Miron Radu Paraschivescu („glorifică viața de fiecare zi”, „ekaltă viața cotidiană”), Gheorghe Dumitrescu („face parte din familia poezilor ce descopere miracolul cotidianului”) și Gheorghe Tomozel („cîntăret al cotidianului”) pot fi încadrări în această miraculoasă formulă a poeziei cotidianului.

Primum lucru care te izbește în mod neașteptat la lectura acestui studiu este mai ales caracterul de improvizare; așerțiunile sînt făcute în pripă, de o superficialitate pe care n-o merită un capitol atît de complex și important al literaturii contemporane cum este poezia. Ceea ce criticul Paul Georgescu numește „o privire asupra poeziei contemporane” s-ar putea intitulă mai curînd, cu o expresie a cărturarilor de la începutul secolului trecut, o „repede ochire” asupra poeziei contemporane.

Referirile de ansamblu la poezia contemporană, generalizările, se reduc, de fapt, la constatarea destul de comune cuprinse în preambulele capitolului studiului „Să vedem însă și despre ce generalizări e vorba, chiar în cele 60 de rînduri cîte sînt rezervate acestui aspect. Descoperim că trăsăturile poeziei noastre se reduc la „fecunditatea necunoscută altor epoci” (caracteristică generației vîrstnice care a reușit să se regenereze (?) artistic după Eliberare, căpătînd o nouă tinerețe, optimismul, avîntul și luminizitatea (poezilor tineri, n.n.) și „fertilitatea extremă a celui mai nou val de poezie” (promoția lui Nicolae Labiș, care a crescut și s-a format în patria noastră socialistă).

Capitolul în care sînt caracterizate „cei mai tineri poeți” e foarte redus, deoarece fantezia celor mai tineri „e în fierbere și universal artistic nu s-a constituit”. Numai că pe spațiul a mai puțin de o pagină și jumătate sînt îngrămădite, printre date de naștere și titluri de volume, numele a 31 de poeți printre care Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ion Gheorghe, Miron Scorobete, Florenta Albu, Ana Blandiana, Ion Alexandru, Mihai Negulescu etc. De o atenție similară se bucură și o seamă de poeți din generațiile mai vechi al căror univers artistic nu se poate spune că nu s-a constituit.

Tocmai de aceea, parcugînd însușirea de „fise” întocmite altor poeți, gîndul te duce la cronograful de început al literaturii noastre, sau la sintezele școlare destinate altădată elevilor comorzi care se pregăteau pentru examenul de bacalaureat. Paradoxal este faptul că înșiși mulțimea datelor de care urează criticul în cercetarea sa ascunde o lipsă de informare inexplicabilă. Afîm astfel că primul volum tipărit de Cristian Sirbu a fost „Tablouri și cîntece din călătoria mea”, apărut în 1938, și nu „Pași spre lumină” (1935), cum bine se știe; că anul apariției „Întoarcerii armelor” a lui Mihai Dragomir este 1953 (cînd în realitate este 1959), iar volumul „Aventuri lirice” al lui Geo Dumitrescu, pentru care a primit „Premiul Uniunii Scriitorilor” pe 1963, este trecut printre cărțile anului 1964.

Mirarea noastră e și mai mare cînd printre „cei mai tineri poeți” alături de Ana Blandiana, Ion Alexandru sau Adrian Păunescu întîlnim nume ca Vasile Nicolescu (care a debutat în 1946 cu placheta „Liturgii negre”), Violeta Zamfirescu (autoare a 7 cărți) sau Mioara Cremente (debutantă ca scriitoare pentru copii încă din anul 1951). Tot așa, la capitolul „Contribuția generației vîrstnice” figurează George Demetru Pan (născut în 1911), în timp ce numeroși alți poeți, de o remarcabilă notorietate în literatură dintre cele două războaie mondiale (M. Benic, R. Bourreau, M. Banuș, E. Jbeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, M. Breslariu, Dumitru Corbea etc.) aparțin perioadei numită „noua poezie”. De reținut în plus amănuntul că George Demetru Pan n-a publicat nici un volum de versuri înainte de Eliberare, prima sa culegere antologică „Umanitas” apărînd în 1963. O recenzie a ei a apărut, de altfel, chiar în *Viața Românească* nr. 9/1963. Dacă aducem în discuție acest exemplu pentru a demonstra că încadrarea unuia sau altuia dintre poeți într-

anumită perioadă a istoriei literare este, nu o dată, făcută după criterii arbitrare.

Inexactități supărătoare apar și în critica textelor, nu numai în informare. Printre poemele lui Ion Brad este astfel citat un volum cuprinzînd numai versuri lirice, iar ciclul „Cronică transilvană” este caracterizat drept „un elogiu patriotic al belșugului socialist”. Dar să deschidem volumul lui Ion Brad „Cu timpul meu”, la ciclul „Cronică transilvană”. Poeziile evocă în mare parte, o stare exact contrară celei indicată de critic: tristețea și durerea apăsătoare care domneau în satele transilvane în perioada asupririi fasciste, cu acouriile lor bînci în sufletele și conștiințele oamenilor, precum și lupta împotriva cetro-pitorilor fasciști, eroismul ostașilor români. Să dăm numai două citate, spre edificare, din prima și ultima poezie a ciclului:

Cocoșii a-au sculat devreme,
Sorele-i ca un soldat nedormit
Peste sat plănază numai blesteme, blesteme,
Peste cîmp o înălșe grea de grant.
(Dimineața)

Căteua mitralierei a turbat
Cernite curcubeie-a obuze pe sat.
Caută înimi gloantele de parcă
Ar vrea cu ele-n cioc să se întoarcă
Asemeni corbilor la culburi seara.
Beau ochii apa cerului, amara.
(Jertfă).

Asemenea erori, nu puține la număr, ni se par de neconceput, mai ales într-o cercetare care pune atîtă accent pe factologie, pe excesul de date. Excesul acesta, vînd pesemne să înă adesea locul judecărilor estetice, merge pînă acolo încît la Demostene Botez ni se precizează că la Eliberare împlinește 51 de ani, desî într-o paranteză anterior aflasem că poetul s-a născut în 1893, deci trebuia efectuată o operație aritmetică la îndemina oricui. Superficialitatea se face și mai puternic simțită în aprecierile nenuanțate, în stilul cu totul neîngrijit al articolului. Eticheta de „poezie a cotidianului” ipătită fără discernămint un număr de 10 poeți, atît de deosebiți între ei, e un fapt care subminează încrederea noastră în seriozitatea exegezei critice. Demostene Botez, de pildă, ne apare în perioada dintre cele două războaie doar ca un „poet al tristetilor provinciale și al sensibilității mortificate”, criticul uitînd pesemne placheta de debut „Munții”, editată de G. Ibrăileanu, plachetă ce conține versuri patetice de un patriotism fierbinte. Universul creației de după Eliberare a aceluiași poet este definit în termeni de o monotonie lexicală școlară: „El (poetul — adăugarea n.s.) cheamă la luptă pentru pace („Tu ce-ai făcut?”, „Pămîntul grăi”), silvestre memoria erorilor comunisti („Acesta e Ilie Pintilie”), cîntă noua viață din gospodărie colective („Metamorfoză”), „In grădinișe”, „Cule de vie la colectivi”), îi cheamă pe poeții în mijlocul vieții („Poezie în toată”), îi sfătuiește pe tineri să scrie despre oamenii noi, pentru oamenii noi („Ștafeta generațiilor”).

Asemenea exprimări stereotipe, lipsite de orice nuanțare, revin aproape în fiecare pagină. Chiar în paragraful următor, dedicat lui George Călinescu, a cărui poezie impune o analiză subtilă și diferențiată, afîm că poetul cîntă bucuriile simple, laudă recoltele, laudă obiectele și din nou cîntă (de data aceasta macromosmosul și micromosmosul). Alături, raționamentele amintite de logică riziabilă, nu unor personaje caricagatice: „Vechiul e ridicol, fiindcă vremea merge Tot înainte” (p. 121) sau „Rezultă că poetul ne aduce în față imaginea trecutului, în care nu se arăta cît de mult am mers înainte, cît și pentru a ne spori dorința de a ne îndepărta și mai mult de el” (p. 123). Modalitatea folosită de critic, frecvent în analiză, este rezumatul tematic, inventarierea de titluri, referirile unilaterale la conținutul poeziilor. Chiar și rezumările, așa cum s-a văzut din exemplul citat privitor la Ion Brad, conțin denaturări. Sintem de aceea îndreptățit să împărtășim părerea poetului Victor Felea care într-un articol apărut nu demult în *Gazeta Literară*, îi reproșa lui Paul Georgescu lipsa de grijă pentru nuanțarea expresiei critice, plătuită de dinea stilului.

Uneori, în cuprinsul „fisei” aceluiași autor (în cazul de față Nicolae Labiș), formulările se repetă aproape neschimbate, la distanță de numai cîteva propozițiuni. Citim astfel la pag. 144 col. 2: „Poet, la început al naturii, al munților cu codri și pirale iuți și reci, el devine tot mai mult poet al naturii umane și al privirii lucide asupra propriului său tumult”. Iar mai jos, pe aceeași coloană, propoziția este reluată: „Poet al naturii, el devine însă tot mai mult poet al naturii umane, al pasunilor, dar și al privirii lucide asupra propriului său tumult”. „Nuanțările” care au survenit în această apreciere se limitează la eliminarea citorva cuvinte din prima variantă a

propoziției și la introducerea de două conjuncții adversative identice („însă”, „dar”) și a cuvintului pasunil.

Nu o dată criticul, spre a suplini lipsa unor observații personale, apelează la citate din studiile altor exegeți. Soluția nu ar fi prea supărătoare, dacă în anumite cazuri citatele nu ar ocupa o parte însemnată din spațiul acordat analizei. Din cele 82 de rînduri cite cuprinde paragraful despre Lucian Blaga, 55 sînt citate extrase din articolele lui Cv. S. Cihomăncianu, George Ivascu și Lucian Blaga însuși. Restul de 27 rînduri îl ocupă datele bibliografice și... judecățile estetice ale criticului.

Insuficientul efort de cercetare atentă și pertinentă se soldează cu prezentații schematice, care sîrăcesc îngrijorător meritul real de al unui număr considerabil de poeți, printre care Eugen Jbeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Bourreau, Ion Vinea, Victor Eftimiu, Mihai Dragomir, Victor Tulbure, George Lesnea, Nicolae Tăutu etc. Deficiențele de metodă se conșugă uneori cu erori de concepție. În virtutea căreia sînt expediate cu ușurință opere care constituie momente însemnate în evoluția poeziei noastre în ansamblu și a unor poeți în parte. Celor două poeme epice ale lui Eugen Jbeleanu („Bălcescu” și „In satul lui Sahia”) li se reproșează mai ales faptul că sînt niște „descripții versificate”, că în ele predomină prozaismul, reportajul versificat. Împuțările de acest gen sînt extinse și la lirica lui Jbeleanu, unde sînt amintite versurile rețele, diculose, excesul de imagini care acopără înțelesul, retorismul discursiv, abundența de imagini crispante, descriptivismul și exasperarea la rece.

Interesant că acest atribut, „exasperarea la rece”, revine și în caracterizarea lui Mihai Dragomir, alături de „retorism declamativ”, „versificări plate”. De altfel, acestu poet atît de complex i se recunosc reușitele numai în două direcții: pastelui și evocarea lirică. Se trece astfel sub tăcere faptul că de la Mihai Dragomir ne-au rămas unele dintre cele mai vibrante pagini închinete spiritei omului de a cuceri cosmosul, versuri de un patetism sincer închinete patriei, precum și strălucite tîmăcări din *Poe-sa Maikovski*, lui Ion Vinea, poet al cărui unic volum antologic, cu multe piese inedite, scrise în ultimii ani, a apărut cu cîteva luni în urmă, i se rezervă două rînduri: „Ion Vinea (1897—1964) își tipărește un volum antologic — *Ora flăntilor (1964)*”. În ceea ce privește pe Victor Tulbure, criticul, trebuie să recunoaștem, e și de data asta convenenț pe vechia poziție de minimalizare a poeziei acestuia, redusă la universalul agrar și vegetal. Cei doi erori, remarcă „obșria literară în tîmna poezie a belșugului a lui Ion Pillat cu influențe din „Poemele simple” ale lui Zaharia Stancu (fără amărăciune acestora), cu accente benicnive (fără violență acestora)”. Departe de noi gîndul de a cere criticului să zugrăvească tabloul poeziei contemporane în culori tandrafire, să atenueze laturile mai puțin valoroase sau de-a dreptul lipsite de orice calitate artistică.

Dar asemenea drastică judecări nu sînt dictate de un spirit critic foarte selectiv, fiindcă nu este greu de observat că această exagerată înțecare este în mare măsură atînci cînd e vorba de așa numita poezie a cotidianului. Subiectivismul în aprecierea unor tendințe și personalități poetice nu poate decît să știrbească riguroasa științifică și receptivitatea artistică ce trebuie să-i călăuzească pe critic în realizarea unei sinteze asupra poeziei contemporane.

Erorile semnalate le-am fi putut ignora dacă ele n-ar fi fost de natură să deformeze imaginea poeziei noastre, să o prezinte unilateral, să minimalizeze vizibil unele succese.

Sînt estompeate astfel particularități importante ale poeziei, se uniformizează individualitățile artistice, se manifestă neconcordanțe inadmisibile între valorile reale ale poeziei noastre și echivalențele lor în sfera judecărilor critice. Îndoeșii în rîndurile celor tineri, poeți și cititori, asemenea sinteze deficitare sînt primite cu o legitimită nemulțumire, mai ales atunci cînd poartă girul unei reviste de prestigiu, „Vieții românești”.

Se ivește de aceea, în mod firesc, întrebarea: cu cît îi servesc astfel de judecări critice precare? Maturitatea literaturii noastre impune, prin forța lucrurilor, o analiză temeinică a drumului străbătut.

Întîmpinarea noastră și-a propus așadar să sesizeze asemenea inadvertențe într-un moment cînd mulți dintre criticii noștri sînt animați de dorința salutară de a valorifica moștenirea literară a celor douăzeci de ani de literatură nouă. O largă confruntare de opinii pe această temă nu poate decît să ajute la stabilirea unor puncte de vedere cît mai științifice și mai rodnice.

NICULAE STOIAN

În vederea comemorării a 75 de ani de la moartea marelui scriitor Ion Creangă, clasic al literaturii romine, Consiliul de Miniștri al R. P. Romine a aprobat printr-o hotărîre instituirea unui comitet național și un plan de măsuri privind organizarea acestei comemorări.

Planul de măsuri prevede ca între 13—20 decembrie 1964 Comitetul de stat pentru cultură și artă, Academia R. P. Romine și Uniunea scriitorilor să organizeze în colaborare cu alte instituții culturale „Zilele Ion Creangă”, în cadrul cărora se vor desfășura acțiuni menite să contribuie la adîncirea cunoașterii și studiului operei lui Ion Creangă, la răspîndirea în cele mai largi mase populare a valoroaselor opere a marelui povestitor, ca directă emanație a geniului artistic al poporului romin.

„CINDUL ÎN ROMÂNESCĂ ÎN TRANSILVANIA ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA”

Școala Ardeleană

O lucrare postumă a lui Lucian Blaga

Aiături de activitatea poetică din care o bună parte a văzut lumina tiparului în vol. *Păzeli* din 1962, de piesa *Anton Pann* (a cărei premieră a avut loc recent la Timișoara), de *Hronicii și cantecele vîrștoare* (din care s-au publicat fragmente în *Geografia Literară*), de introduceri din poezia engleză, de o *Antologie de cîntece populare* (în curs de editare la E.P.L.), de cele peste 1.000 de *sforime* (cîteva publicate în *Contemporanul*), Lucian Blaga este și autorul unei importante lucrări de cercetare științifică în domeniul istoriei Transilvaniei în secolul al XVIII-lea. Este rodul activității de cercetător în cadrul filialei Academiei R.P.R. din Cluj și poartă data 1950.

Manuscrisul numărat 21 pagini mari dactilografiate, cu un Adaos reprezentînd un tabel statistic din 1776.

Lucrarea — cuprinzînd 6 capitole — se bazează pe o amplă și aprofundată cercetare de ordin istoriografic, social, economic și cultural, avînd ca punct de pornire ultimele două decenii ale secolului al XVII-lea, „privește îndeaproape ca o răsucire, de mari profunde, în istoria popoarelor europene”. După știința noastră, preocuparea lui Blaga în domeniul gândirii secolului al XVIII-lea transilvănean este mai veche, ea datînd cel puțin din anul 1943, cînd, în „Vremea”, de altfel, la solicitarea noastră (în cadrul unei suite de prezente publicate în *Contemporanul*) și manifestare semnificativă de rezistență la politica de teroare a culturii române din acele triste vremi, prezente printr-o scrisoare adresată lui M. Sadoveanu, T. Argeșu, Gala Galaction, E. Lovinescu, G. Călinescu, J. I. Iordan, Pompliu Constantin, Mircea Stefănescu, Ion F. R. Răcheci și alții, a scris autorul lucrării de față a publicat un amplu articol despre Școala latină ardelenă.

Orientarea lui Blaga în interpretarea situației gândirii românești în secolul luminilor în Ardeal cuprinde încă de pe atunci elemente valoroase — cele pe care le-a dezvoltat în lucrarea de față — faptelor, dar, nu mai puțin, o vie conștiință asupra valorii reale a culturii românești în Ardeal, ca expresie a unei continuități de multisculară tradiție și de rezistență la presiunile vicisitudinilor istorice.

Cum însă rîndurile noastre de acum n-au alt rost decît de a semnala — decamdată — opinii publice această lucrare aflată de mai multă vreme în studiu la Editura științifică, ne vom mărgini doar la relatarea cuprinsului celor 6 capitole principale ale ei, spre a indica astfel și cîștitorul conținutului celor 3 fragmente pe care opialitatea Luciană și le oferă.

Ocupîndu-se de expansiunea și consolidarea dominației habsburgice în Transilvania, de situația politică și religioasă și desfășurarea ei începînd de la 1700, ca atare de „umirea” cu biserica Romei, Blaga acordă în cap. I — o deosebită atenție condițiilor sociale, economice, politice ale acestui act și-l definește semnificativ în cadrul mișcărilor de idei ale timpului.

Trebule spus că, spreosebire de profilul pe care și-l consacră Blaga ca autor — de orientarea filozofică, pregnant idealistă — al unor lucrări precum *Trilogia valorilor*, *Trilogia culturii*, *Spațiul mioritic*, lucrarea lui din 1950 marchează o importantă modificare de optică și de metodă. Din acest punct de vedere, cercetarea ia în vedere datele incontestabile ale realității social-economice, fenomenale de cultură fiind privite în circumstanțele și legitimitățile lor în genere științific determinate. Nu avem de a face cu un cercetător marxist, dar nu e mai puțin limpede că metodologia lui Blaga din acești ani, vizibilă cel puțin în această lucrare, este cea datorată nu numai climatului ideologic și științific care-i pusesse de gaj jalonele în țara noastră.

Efortul de obiectivitate al autorului, cercetarea atentă a izvoarelor și a datelor materiale, criteriile pe care el le folosește în îngăduie s-a acată la ivașele aspectele într-adevăr cele mai semnificative pentru definirea gândirii social-politice și — prin consecință — a celei culturale din Transilvania.

Modul cum s-a deșfurat — al — destul de complex și de complicat — al „unirii”, lupta politică a lui Inochentie Klein, reacțiunea ortodoxiei, mișcarea călugărului Sofronie, constituie cuprinsul cap. II, pentru ca următorul — cap. III — să fie consacrat răscoalei de la 1784, prezentată în datele ei fundamentale. Așa cum demonstrează autorul, „răscoala poartă în toate privințele pecetea condițiilor locale-istorice, în care i-a fost dat să izbucnească”. Analiza ideologică răscoalei, nu mai puțin a ecoului ei pe scară europeană, constituie atât preocupări în cadrul acestui capitol.

„Răscoala lui Horia — scrie Blaga — a avut un foarte puternic răsunet, s-ar putea spune fără nici o exagerare, un răsunet european. Intrucît ea a avut darul de a pune în mișcare nu numai imaginația tuturor amatorilor de senzații de pe continent, ci uneori și conștiința publică. Ilustrații fabuloase, înese din fantezia desenațiilor de mese-

rie, care lucrau cele mai adesea pentru o curiozitate de bilci, au inundat gazetele și periodicele timpului, încercînd să arate cum se pot pătimi că-petenile de răscoală într-o vreme cînd nobilimea încă atotputernică în Europa”. Mai încolo, Blaga se referă la comentariile asupra răscoalei datorite publicistului Jean Pierre Brissot, care, mai tirziu, în calitate de conducător al girondinilor, a avut o deosebită înfrîurire asupra revoluției franceze. Analizînd în special „Second lettre d'un d'émigré au peuple” („Emperer Joseph II sur son règlement concernant l'émigration et principalement sur la révolte des Valaques, ou l'on discute à fond le droit de révolte du peuple”), Blaga pune în valoare faptul că publicistul francez „încearcă să demonstreze că răscoala a fost pînă la urmă un răscăntat al lui Horia și că, în ciuda faptului că Brissot nu se mulțumeste, însă, numai să legitimeze faptele lui Horia și să pledeze pentru dreptatea postulatelor sale economice și sociale. Răscoala valahilor din Transilvania constituie pentru el un exemplu și un precedent al revoluției franceze, în linia doctrinei dreptului de revoltă al poporului, în general”. Inducînd sursele ideologice lui Brissot, Blaga ține să sublinieze: „Orice cititor român de astăzi simte de sigur o deosebită satisfacție urmărind în această lucrare a lui Blaga, în revoluția franceză de la 1789, nu ne putem sustrage impresiei că ideile din scrierile ce i le-a inspirat răscoala lui Horia, au ajuns în Declarația prin care Adunarea Națională franceză proclama drepturile omului”. Sentimentul de mîndrie patriotic pe care îl comunică acest comentariu caracterizează profilul întregii scrieri a lui Blaga.

Un capitol nu mai puțin interesant pentru definirea evoluției însăși a modului de a gândi social al lui Blaga, este al IV-lea, consacrat prezentării procesului de devenire al burgheziei române din Transilvania. Raportul între ideile sociale și ideologice, evoluția acestor idei în secolul al XVIII-lea sînt studiate de către autor pe baza unei laborioase cercetări de date economice (mineritul, înfrîngerea manufacturieră), apoi social-culturale (numărul diferitelor școli, evoluția elevilor români). Termenul de „nație”, „ideea națională”, „națiunea politică”, „constința istorică”, — în aceste rânduri alesele urmări în lucrare, care — așa cum se vede — trasează un grafic al evoluției conceptului de „nație” în gândirea și în conștiința a poporului român din Transilvania în secolul al XVIII-lea.

Conștient de interdependența fenomenelor, Blaga face apoi o incursiune în sectorul burgheziei europene, ocupîndu-se, în cap. V, de filozofia iluminată, pentru a se opri asupra celebrei *Supplex libellus Valachorum*. Școala ardelenă, pe ansamblul ei, i se consacră capitolul VI, care, prin dimensiunile lui, reprezintă aproape o jumătate din întreaga lucrare. Dimensiunea aceasta este intrinsecul explicabil, intrucît autorul prezintă sintetic (avînd în vedere și faptul că, mai tîrziu, în *Geografia Literară*, interesante sînt preocupările pe care le demonstrează Blaga cu acest prilej pentru „Societatea filozoficească a Neamului Românesc în mare principatul Ardealului”) și — nu mai puțin — cele privind lupta împotriva superstițiilor pe care o întreprinde Gheorghe Sincal. Lucrarea acestuia (recent publicată de Editura științifică, cu o prefață de acad. D. Prodan și un studiu introductiv de Dumitru Ghîșe și Pompliu Teodor), *Învățătură firească spre surparea superstițiilor norodului* era bine cunoscută lui Blaga, care face o serie de interesante considerații asupra conținutului, inclusiv asupra elementelor care ar duce la o justă datură a ei. Deși în această privință, concluzia autorilor introductori editei din 1964 diferă intrinseciv de ipoteza încrecută de Blaga acum 14 ani, aceasta nu scade într-o mică măsură valoarea argumentației din manuscrisul ce-și așteaptă publicarea.

Primul fragment pe care-l prezentăm (pag. 113—118 ale mss.) constituie începutul cap. VI, în fapt introducerea la Școala ardelenă, după care urmează profilul primului ei corifeu, Samoil Micu. Cel de-al doilea fragment (pag. 168—172) se ocupă tocmai de lucrarea — menționată — a lui Sincal, *Învățătură firească spre surparea superstițiilor norodului*.

În sfîrșit, al treilea fragment (pag. 172—195) se referă la *Societatea Filozoficească a Neamului Românesc în mare principatul Ardealului*.

Să-l dăm, dar, cuvîntul lui Blaga.

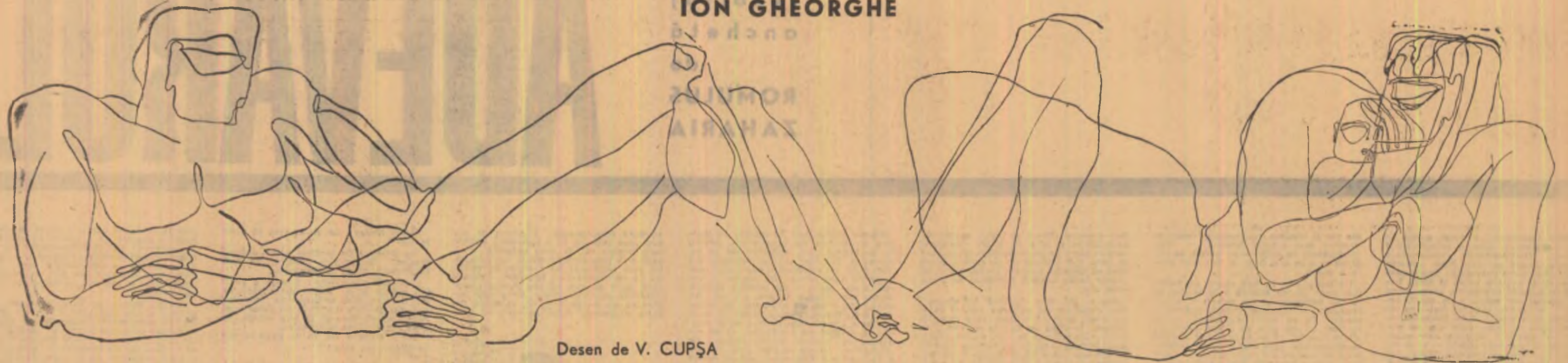
GEORGE IVAȘCU

Să ne întoarcem la reformele lui Iosif II. După ce împăratul Iosif a anulat sau a domolit foarte simțitor restricțiile censurei, s-a putut observa de la o zi la alta bucuria și entuziasmul publicanilor atîși ai celor chemați, cîi și ai celor nechemați. Cărțile au început să apară în mare număr pe întreg întinsul împărăției și un adevărat potop de broșuri a invadat piața. Cert, de această efervescență publicistică s-au resimțit îndeosebi provinciile austriece propriu-zise. Tendința spre „Kulturung” a promovat pretindînd scrierile de luminare a poporului. Acest climat iluminist s-a întins și asupra Transilvaniei. Aici însă, și îndeosebi la Români din această țară, care nu aveau în umărul lor nici un neînțeles din istoria publicanilor publicistică n-a luat forme excesive ca alurea. Aci sîntem într-o zonă unde pasunea cărții se voia încă trezită, aci țiparul avea încă ceva din seriozitatea gravă a începuturilor. Învățății Școlii Ardelenice îndeosebi cei trei corifei: Samoil Klein, Gheorghe Sincal, Petru Maior, erau frîmținți de cugetul foarte lucid că trebuiau în rîstimpul unei vieți să ridice la înălțimea unui „veac pre-illuminaț” un popor rămas cu secole în urmă. Ei se simt că trebuie să înțelegă și să înțeleagă istoria, știința, „Cartea” și „Învățătură” erau pentru ei mijloacele unui salt istoric, ce trebuia grăbit și stimulat pe toate căile. E vorba despre un adevărat mesianism al cărții. Samoil Klein scrie singur vreo 50 de cărți în cele mai diferite domenii științifice și literare. Seriozitatea cărții de istorie, de filozofie. Îl preocupă deopotrivă problemele unei ortografii etimologice, ca și ale gramaticii. Traduce Biblia. Desigur, cele mai multe cărți ale sale sînt traduceri, dar traduceri echivalente pe atune aproape cu o creație, căci trebuie să înțelegă și să înțeleagă istoria, știința, „Cartea” și „Învățătură” erau pentru ei mijloacele unui salt istoric, și mai virtuos cu cuvîntul absent! Ne copletește emoția cînd aflăm pînă unde mergea Klein cu umilințele, cînd i se pune problema de a-și țipări cărțile, prin grația cutărui episcopului, pe care era alături de el, în timpul laborului de a-și și de mîrire, și care aștepta laude în prefață, ca și cum el ar fi fost autorul. Despre Klein se poate spune că și-„cerșea” țipările cărților. Acesta urmărea stăruință și explicabilă numai prin marea lui incandescență interior: prin dragostea de carte.

Și ceilalți învățății din Școala Ardelenă au scris, variat și mult, în cele mai diverse domenii. Ne-am rămas de la ei, în afară de cărțile de istorie și filozofie, specialitățile ce-l preocupau cu osebire, tratate asupra naturii și lucrări teologice. Să ne dăm seama de ce de mult se deosebea pasunea cărții, a unui Samoil Klein, sau Sincal sau Maior, de simpla dragoste de bibliotecă a învățătorului de mai tîrziu, e bine să evocăm și atmosfera de zădărnici, în care palpăia acel mesianism al cărții. Viața acestor înalți mari învățății ardeleni, în cele din urmă, e din ce în ce mai frîmțită. Cînd la Blaj, cînd la Roma, cînd la Viena, cînd la Buda, cînd la Sibiu, e își împart viața între profesunea pe care o luaseră și prigoana pe care nu o evitau. Anticipările lor, oricum legate de o viață de exil, vîncie, sînt tot ce se poate închipui mai fără de tîhnă patriarhală. Învățății Școlii Ardelenice, ca și unii latiniiși de mai tîrziu, erau siliiți să cucerească singuri, cu săpămintele, înțurări și țări, cu desăg în spate, să treacă spre al mării să-și ducă volumele, transcrise tot de ei, de la Viena, de la Buda, de la București. Altele trebuiau aduse pe mîgarul chiar de la Tarigard. Ce-i mîna, ce-i întărea, ce-i înălțea? Căerile erau pentru ei cărmizii pentru zidirea lumii. Și ei se simțeau ca și cum să-și pună umărul la zidirea unei lumi în grai românesc. „Lumea” aceasta rămăsesse în urmă undeva, în timp ce „Lumea” altor popoare era în plin veac „pre-illuminaț”. Cărțile, toate cărțile pămîntului, dădă și ar fi fost cu puțină, trebuiau scrise și tipărite. Dar nu numai scris și tipărit. Tot atât de necesară era și formarea unui mediu, sau a unei atmosfere prielnice cărții și învățătorului. Petru Maior, protopop la Reghin, manifestă o pasiune pedagogică vrednică de a fi pusă în paralel cu cele mai ilustre exemple străine. Așa ni se vorbește undeva despre el: „Mergea Petru Maior prin sate, unde adunînd pruncii, făcea examen, pe cel ce știu și lăuda, pe celălalt părălțea și îl dojenea și îl trimia mîlțoasă ca să învețe. Văra una pe care o purta, prin păduri, unde știa că sînt adunați pruncii ca pașe vitele, și vîzîndu-l îl striga la dînsul, care cunoscîndu-l, îndată alergau toți acolo, și el îl întreba de cele ce au învățat și de nou îl mai învăța și-l lăuda, avînd deosebită dragoste de a hălii cu pruncii, pentru carea tuturor era iubit. Atita au fost aprins Petru Maior voia pruncilor spre învățătură cîi pruncii uitase jecările sale, cîi cîm se întorcea la viață, tot de învățătură graia și se întorcea unul pe altul”.

Evident, prin pasiunea cărții, prin interesul arătat filozofiei, prin pasiunea lor pedagogică și didactică din ideile lor, învățății Școlii Ardelenice în pas cu epoca luminilor. Împrejurările sociale, condițiile istorice, l-au silii silii, și mai ales imediat după perioada însoțită, în compromisuri față de spiritul conservator al epocii restituitoare. În acest timp surprindem la ei unele zînduri, gesturi, atitudini, prin care ei se arată ca victime ale unei mentalități, care-și are rădăcinile în sistemul feudal. Ei sînt contemporani nu numai al iluminismului, ci și al unei epoci în care domină tendințe conservatoare sau de întoarcere la ordnirile sociale, la forme de gînd și de viață, ce părăseră definitiv depășite. Obsesia privilegiilor nobiliare începușe, în un moment dat, după moartea „împăratului”, să facă adevărate ravagi printr-o „națiunile politice” ale Transilvaniei. Și iați-l pe învățății Școlii Ardelenice — uncori, în anume situații, urînd cu

lupul. Spunem că pentru răscoala înrîneasă, de accent pronunțat social, a lui Horia, ei n-au avut nici un cuvînt de înțelegere, dar suficiente cuvînt de înțelegere în orașul publicanilor, în orașul de desolidarizare de o mișcare, prin care cel mai impliți dintre frații lor căutau să-și facă singuri dreptate și a căror apărare, singura de altfel, se luă doar din partea unor protagoniști de mai tîrziu al „revoluției” locale în Franța. Reamîntim apoi ce încluziune de politică. Supplici nu se cere anularea privilegiilor feudale, ci doar drepturi „corespunzătoare” claselor și păturilor sociale ale tuturor națiunilor din Transilvania. Iobăgimea Romană, în fond, să fie lăsată în libertatea ei, în propunerea pentru atitudinea învățătorilor ardeleni față de ierarhia socială existentă este, de altfel, și un amănunt precum următorul: pentru a-și sublinia într-un fel „drepturile”, în spirit feudal, un Samoil Klein nu ultia niciodată să se lăture de săd, Nu e lipsă de interes să amintim că Samoil Klein accepta să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină pe vremuri, și a și obținut, chiar o diplomă din partea uncori principelui Cantacuzino refugiat în Viena, o diplomă prin care se recunoștea „meritele” strămoșilor lui Inochentie pentru familia domnitoare a Cantacuzinilor (Diploma se găsește încă la Biblioteca Universității din Cluj). Sincal nu urmărea să-și facă de nici o rezervă ca autentic, arborele genealogic al familiei sale, cu totul fantezic, pe care, din necesități de moment și potrivit unei psihologii a timpului, marele inochentie Klein îl închipușe pentru simțul său, în vremea cînd în familia lui Blaj, din Basaraba pe de o parte, și din familia Cantacuzino, ai cărui înalțaiși au domnit în Bizanț, pe de altă parte. Inochentie Klein căușea să obțină

Desen de V. CUPȘA

BULEVARDUL LINIA VIETII

Sint la virsta când fotografia mea poate fi un timbru festiv și-am ajuns cu umărul sub roata de aur a soarelui când inima-mi vulește ca o roată de lift urcând etajul singelui tinăr — tocmai în vîșina roșie a termometrului cetății la temperatura optimă de viață.

Și totuși vine bătrîna amenințată cu bonetă albă, de la fișiera Policinicii Institutului de artă și mă mustră pe gîscurile și picioarele că-n eprubeta cu singele meu pentru studiu s-a găsit o mare doză de sevă de arbori; de castani și de lei și de pînă ca niște grăunțe de spirit în singele unui alcoolice...

Eu îi povestesc supus cum îmi cresc copacii lumii în palmă de-o parte și de alta a bulevardului liniei vieții; cum vîntul ca un cal invizibil scapă pe lume, se sprijină toamna de trunchiul și le mănîncă frunza și bea apă din găleata roșie a panzicului de la poarta sediului rațional de parită;

Cum apol o ploaie mare bate porțile crîngului din Buzău; din când în când se văd plecină bărci cu motor, se opresc la treptele importante ale satelor și activiștii se lasă cu toate rădăcinile lor pe teren întorcîndu-se de-acolo cu multe ramuri la împleme mașinilor sau la suflă... Se-ăud după-aceia lungi zguduliri de franziș și-n locurile pe unde se duc la ședințe rămîn marile lacuri ale ploilor de campanie; de-aceia cred mult în acești arbori — de dorul ploilor în care pleacă zînie.

Spun cum pe partea cealaltă a liniei vieții, de cite ori se sting, ca păsările de plecare, luminile de la Școala pedagogică, pică, zdobindu-se de piatră, stoluri de castane; și mai apoi cum acolo a rămas un pic de copaci pe sub care învățau elevii tunului; cum s-a ridicat odată elevul Gheorghe A. Ion și-a aruncat castane în grădina școlii de fete, dar cum, după patru ani, l-au pedepsit zeii îndeplinindu-i toate dorințele...

Îi spun cum măd sus se simle arena de sport a orașului; că acolo se gîboveșc pînă pe umeri cătoră urcam, spre marea mîhnire a domnului profesor de istorie, care ne ducea în spate pînă la cramele daciilor și ne lăsa în fața leului de pe oasele grecilor de la Chersonesa

cînd ne găsea urlînd la minge, ca dulăii la lună. Îi spun cum, astăzi, cînd vine cineva prin poezie singur în poamele sale, ca un elargitor de cură lungă, și cînd singele i se rupe de cite-o piatră de zgură, își amintește c-a intrat pe stadionul acela fără bilet; că l-au pedepsit să alege el acum și să se uite alții, stînd ca arborii pe de lături; cum vine cite-un critic cu fișierul, ca un os, în gură, să umble cu palmele viscoase pe piciorarele de aur ale poeziei...

În sfîrșit, îi spun că, la capătul înfrînat al liniei vieții cresc anii mei rămurși și preschimbăți în lei — pe unde vine cotrul cu lumea vîltorare, de unde mi se urcă o mare doză de sevă de arbori în eprubeta cu singele meu pentru studiu.

SĂMÎNȚA DE VIȚĂ

Cînd, îngîndurat, intră unselele la gîtul strugurilor de-odată marea ramură cutremurată araci; se aude un vîiet de apeduce sfîrșimate și punji de viață se prăbușesc, frunzele cad pe piciorarele culegătorilor, pîrînd mari cioburi de amfore roșii din care se împîrășie, răsîndătoare, semințe de viță.

Acestea se rotesc prin ceața roșie a bobului ca peștii prin năvodul risipi, pe unde vîntul face spume de furtună și coșurile se-mpurporează ca tipica împărătesii pe care i se dăduse capul Sfîntului Ion.

Culegătorii se amestecă de multă vreme cu semințele; li se lasă cu vinurile la ureche, le vopșesc în purpuriu cămășile pe umeri; doar cu trecut demult astel cu arcurile de gît aducîndu-și pîrîniți către gorgane și nu se știe dacă umbrele lor la amiază nu li se par cail duși, cu capetele plecate și dacă vîntul metallic al mașinilor de povară nu este clinchetul potocovlor tocite la lupie...

Apoi după coșuri rămîn mustoase cercuri pe pămînt ca-n locurile unde cad araci de pe coame; și-acolo se căznesc semințele de viță să pătrundă; pe unde calcă, cu povara, cădărușii și-acestea se-nfioră de noroc.

Altele se prînd, cu mustul lor de mugure strîvit, pe roțile de cauciuc ale mașinilor; și unde,va, în fața, ca-n niște ochiuri de apă, ele văd ogîlnize bulbucale ale soferilor —

Atunci cred mult semințele de viță că chipurile de bărbăți sint simburii uriași — în ciudatele broboane de struguri...

Cîte-o dată se repede vîntul la oameni, desprinde de pe roți semințele de viță și cite una se lipește pe pata de ulei de pe umăr.

Soferii însă, certîndu-se pentru locul în lume uită de ele și cad în apăsători sau se-nnoară și-atunci cînd își desfășură femelle din pînze găsesc pe umeri lor droșii sămîntă de viță; li dor capetele de mirare și nu mai știu ce fac... și mai tirziu, pe cînd își ajută nevestele să spele copiii, văd iar, mirăți, semințele de viță pe umărul drept al bărbăților din vîltor — ca pe niște nobile blazoane ale seminței.

În fața silozurilor de struguri coșurile cărușelor picură ca niște streșini de case, vîntul crud umezește balustradele camionanelor, praful șoselei miroase a frunze strivite;

ION LĂNCRĂNȚAN:

Din scrisorile tovarășului I. J.

COPCA

...Întimplarea asta s-a petrecut într-un sat de pe Valea Murășului, cînd cu închetera colectivizării. Sata era unul dintre cele mai bogate din regiune, dacă nu chiar cel mai bogat; cînd erau cotele, dădea cote cit un raion. Era sat greu, cum se zice, cu probleme. Și-atunci, în luna lui '62, s-a dus muncă de durată acolo, cu toate că în sat existau o întovărășire — formală, ce-i drept — și o gospodărie colectivă, care mergea destul de bine. Dar existau și mulți individuali. Mulți și felurți: oameni săraci, mijlocii care prîneseră cheag și niște foști chiburi mai erau pe-acolo. Nîngea cînd am ajuns noi în sat și ulițele erau pustii. Nu lătrau cîinii, nu se auzea nimic pe meșteri. Porțile erau zăvorite și ararorii se vedea cite-o jumătate de față de om, nîlîndu-se după noi, cu cite-un ochi rece și rău, vrămăș.

— Aștia-s oamenii dracului, tovarășe! mi-a spus secretarul statului, un hojmălu cu capul cit o damigeană de doi decaltri, răit bine și îmbrăcat bine, cu nasturii cam roșu și cu niște ochi fumurii, de lap, botos și plin de sine altfel — Șterpănuș Petru îl chema. Cîi am tras-o cu el... Cîi m-am chinat!

— Dar de cînd ești secretar? I-am întreat.

— De zece ani!

— Și de unde ești de loc?

— De-ai, de unde să flu... De-ai și îți știu așa de bine... De-ai îmi dau seama cum trebuie luai așa... Tovarășul Stolca — Stolca era un instructor de-al nostru — zicea c-o fi și-o păți... Și eu îl înțeleg și-l aprob, din punct de vedere teoretic... Dar practic!

La stat, ne-am îngheșut toți într-o odăiță în care dușula de mama focului un godin, ne-am dezbrăcat și-am îmbrăcat cite ceva. Și-am mai povestit, ne-am informat, pe loc, cum se prezintă situația, să vedem ce avem de făcut, în continuare.

Cînd să plecăm în sat, în odăiță a intrat o femeie mărunțică și oacheșă. N-a zis nimic, nici măcar bună ziua. A intrat și s-a lipit cu spatele de ușă.

— Dar cu dumnea-ți ce? I-am întreat-o eu. De ce-ai venit aici?

— Pentru Rumuluț! a răspuns ea, uîndu-se lung la Șterpănuș Petru; așa se făcea că nu știe de venirea ei; se îmbrăca și rîdea.

— Da cine-i Rumuluț? am mai întreat eu.

— Rumuluț? a făcut femeia, nemulțumită. Îi băiatul meu! ...Copilul meu!... Și-l la școală!... Pe-a doua!... Și-o fost scos din clasă...

— Scos din clasă? De ce?

Femeia a vrut să-mi spună, dar n-a mai apucat. S-a amestecat nămădeci Șterpănuș, secretarul, și l-a spus să-mi vadă de treburi, să se gîndească la inscriere și să nu mai umble cu pîrîtiri și cu reclamații.

— O să vă explic eu despre ce-i vorba! mi-a suflat el la ureche, în trecut. E un caz aparte!... Foarte delicat!... Nu vor de loc să se tracă... Și mai fac și alomofetă!...

Am înțeles cu femeie cu tot, și-o drum am dat peste un băiețac de vreo nouă ani, volinț și frumos, îmbrăcat cu un palton care-l ajungea pînă la călcie, cu o căciulă în buhoasă în cap, de împrumut și de mamă-sa n-avea decît ochii, niște ochi mari și negri, întrebători, pe care n-o să-l uit nîciodată.

— Tu ești Rumuluț? I-am întreat.

— Da! mi-a răspuns băiatul, uîndu-se la mine cu o seriozitate pe care numai copiii o pot avea în privire, cînd sint necăjiți.

— Și de ce nu ești la școală acum?

nu face!... Birfește și clîntănește mereu!... Mai ales pe noi, cei care avem munci de răspundere-n sat, nu ne lartă deloc.

L-am ascultat și am tăcut. Tar seara, după ce am leșit dintr-o ședință, l-am rugat pe un paznic să mă ducă la Rusu Ion. Omul m-a condus pînă la capătul ulii unde ședea Rusu, mi-a arătat casa și s-a întors, rugîndu-mă să nu care cumva să-l spun tovarășului Șterpănuș, că mă adusesse pînă acolo.

— Bine! l-am răspuns eu. Mulțumesc... La Rusu Ion ardea lampa și se auzea vorbă în casă. Am intrat fără să mă bat, și-am rămas surprins de primirea cu mi s-a făcut. Copilul, indesebni, nu știa cum să-și exprime bucuria. Se uita mereu la mine și zîmbea cu toată fața și din toată inima.

— El, cum a fost astăzi la școală? I-am întreat eu, ca să-l scot din încurcătura.

— Bine! a spus el.

S-a dus apoi, a luat carnetul de note și mi l-a pus în mîină, a așteptat de o parte pînă cînd m-am uitat în prin carnet — n-avea decît un singur opt, la muzică, încolo numai nouă și zece — pe urmă mi-a spus că el se va face agronom, că-l plăc plantele, mult de tot. L-a mai domolit malcă-său, puțin și cam de formă, fiindcă era mîndră și ea cu băiatul, cu Rumuluț.

— Dar de ce nu vrei să te inscrii în gospodărie, tovarășe Rusu? I-am întreat eu pe țalcă-său, după ce am vorbit cite ceva și eu, în ce regim de-a fost și unde a luptat pe front. — Nu de alta, dar văd că-ți dai seama de anumite lucruri... Tovarășii de-aii din sat se cam plîng de dumnea-ți...

— Care anume? I... Șterpănuș Petru?

— Da, el!

— Tocmai asta-i, a mai spus omul, că mie unuia nu-mi treburile nici gospodărie colectivă și nici socialism — atîta timp cit omul acela stă în funcția pe care o are!...

Alteceva n-a vrut să-mi mai spună, degeaba am stăruit eu, degeaba l-am încercat cu vorba în toate felurile și din toate părțile.

— În zadar vă bateți capul cu mine, spunea el, în răstimpuri, cu nu sint contra, n-am cu nimeni nimic, dar cit să omul acela unde se află, eu unu...

Nu-l zicea secretarul pe nume, pe cit putea, și nici tovarăș n-ai zicea, de loc, nici din gresală. L-am întreat de ce, ce-l între și l-am spus că secretarul munceste bine și-l apreciat, după cite știu. Și el a recunoscut, mi-a spus că într-adevăr, Șterpănuș munceste bine, într-un fel și pînă la un punct, și că de-acolo încolo lucrurile se complică nieli.

— Omul ăsta, zicea el, e putred și-l găunos pe dinăuntru, cu toate că pare sănătos și teafăr, pe dinafară!

Alte lămuriri n-a vrut să-mi mai dea.

Nici n-am mai stăruit, l-am lăsat în pace și m-am hotărît să revin asupra acestei chestiuni, s-o împuezec. Eram și curios, mă interesa și ca fapt, și mă gîndeam că oricum, toată încilcitură aceasta joacă un anumit rol în sat, negativ, bineînțeles. A doua zi însă nu m-am putut ocupa de treaba asta. Și nici a treia și nici a patra zi.

Aproape o săptămînă am fost nevoit să merg și să stau într-un sat mic, care aparține de comuna asta din punct de vedere administrativ și căruia i se năzărise acum să se separe, cu gospodăria. Era o diversivă, făcuseră unii agitație și-acum oamenii, aproape toți, cereau să se înființeze și la el o gospodărie colectivă. „Dacă nu, ne retragem cu toții, și cei vechi și cei noi!...” În sfîrșit, am

cînd asinjește soarele, îl cuprinde o grabă ciudată de parcă ar veni plugurile peste el; cînd își pîlpăne camioanele de roșie carelor șoferi trîntesc porțile camionanelor și totul strînește pe lume sămîntă de viță.

Aceasta și-amintește parabola ei fără noroc, dar vin copiii și fac dumicață de noroi și lipesc în vîntul cite unei ramuri ambițioase fac praștii — și le-avzîl peste case și arbori pe buzele de piatră ale ființelor, pe fîrește, și numai vîntul de lară amintește semințelor vîntul curentului tăiat de propulul zbor...

Rup apol, păsările-albastre, lutul, îl lipesc sub streșina de la răsărit, a caselor, și cînd cu fost semănta cele patru ouă de rîndunece începe să-ncolțească sămîntă de viță; jumătate în puii care se plămădesc, jumătate, cu frunzele zimțate, pe lună.

Cele mai multe dorm însă în struguri pînă la școală călcile roșioare, de fier; cînd vîntul se naște descumpănit și molu, fără chip, ca un făt somnoros, roșu, ca puii de capră orbecînd după lîțe, despicat la picioare după chipul zeului tată...

După altele se văd mîdălele de vie printre pietrele terasamentului

răsărite pe unde le-a-mpins și le-a ajuns viața, nefericite de-un loc neprielnic;

Peste-un grăunțe piclos trece șoptit o femeie; înfil începe să-i lucrează piciorarele îmbeșugate țărăneșe, prin somnorosca mîtăna a elorapului; și se aude cîcînd pe marginea bobului de strugure ca pe malul unui lac violet; lîngă genunchiul ce seamănă cu ceșcul de mază țesar caielele împinse de singele tinăr al cărni, caielele școlărești și cărțile prin care-și cîștigă pînă...

Astfel se vadește mai departe prin clipocitul furtunos al vieții

cîcînd semințele de viță; sîrînd pe ele ca de pe-o piatră pe alta; și ca un spin o-nleapă o sămîntă în cătăi și merul ei de-acum primește cit făgaș — peste tot, prin singe, ramuri noi să-l nască planta vîltorilor copiii...

Se-ăude mai apoi, cînd se trezește instructorul teritorial, cum viața se lovește cu strugurii de țereastră iăcînd să li se uite semințele-n cameră, ascultînd o pădure în partea înimii și-nțelegînd că pe-acolo trebuie să fie cărțile și broșurile lui fosnicore.

Vine viața cître casa cea albă, de băut apă, însă ne-ngîrșă pînă-om de nici o femeie, și pune capatul rotund înopoi; li șterge praful de pe cărți și broșuri iar cînd le deschide în trecut, rămîne mirat dîndu-și seama că n-are în mîini decît niște coamele cu sămîntă de viță.

Sămîntă aceasta de viță, leșită în lume; cînd cade pe ceața presădătoare de la gospodărie alunecîndu-i pe ișchebul colozal vîntorilor și obligîndu-l să stea ca un arbore drept;

Fiindcă eu nu recunosc decît sămîntă căzută în pîrul copurilor de muncitori și țărani care-și reazămă frunțile de polițele bibliotecilor să lasă din capetele lor un cit so...

Căci pe noi toți s-a aplecat tipăia lunii cu sămînta de viță copleșitoare, mărtața sămîntă de viță.

DACĂ FOCUL...

Dacă focul va trage și de pe mine carnea lăzîndu-mi toasă pe ramurile coștelor și viața mea, cu ochii-necotajași, își va smulge pîrl de durere, pe cit învățasem eu de la molizii munților să mă jin în propriile rădăcini, pe-atît de furtunos mă voi rostogoli opînd o zi izvoarele ce mă lubeau...

Doamne, ce lacuri se vor naște dincolo de mine, cum vor resimți morile lipsa la roți a pîrărilor pînă vor veni ai noștri să mă ridice de-acolo?

Unii îmi vor purta trunchiul ca pe-un bustean pe umeri unde și-au ridicat copiii la sărbători, alții îmi vor duce gleznele la piept ferindu-mi rînille ce s-au pricinuit cînd băteam cu piciorarele în porțile lumii blestemînd-o să-mi dea locul meu în viață.

Va veni și-o femeie care-mi va rupe grabnic pînzele cămășii, lăzîndu-mi toată fața ei pe inimă, pe cînd pîrî-i, cu mîrșăză mie necunoscută, îmi va acoperi buzele arse de noaptea aceea.

Doamne, cînd bărbatul ei o va despleti pe pernă, cînd îmi va mirosi transpirația mea dureroasă și lacom pătrunsă în pîrul nevestei lui, ce va spune bărbatul, ce va-nțelege bărbatul?

Dar ce voi zice eu, cînd singele, rupt și secătuit, nu-mi va mai putea umeri toată apeducele, cînd mă vor înspăimînta eluzile mele uscate, semănăturile mele pîrjite de moarte ce voi zice eu, și-ai noștri, mai apoi?

Cînd se vor lăsa de bunăvoie unelilor crîncene ca unor săpăliți de frigăte, să-și treacă singele în mine și cînd vor da din propria lor carne mari plăci de apărare și acoperire, ce voi zice eu, ce voi putea-nțelege? Cînd nîmînu nu-l prîsoesc lucrurile acestea să fie darnic rupte pentru altui?...

Pe cînd scrijelii singelei meu de țărăn dîunărean se va apîrî în singele altora și pielea îmi va fi legată, ca o punte ruptă, cu pielea lor, cînd toți aceștia, ai noștri, vor urca pînă la frunze și la fructe blîntuindu-mi arborele seminței?

Ce pot eu atunci, ce pot, decît să cînt?

Desen de G. RADU

— Am fost, da m-o scos domnu din clasă!

— De ce?

— Ca să se treacă tata și mama la comun!... O zis că școala nu-l pentru cel care-s comă!...

A început să plîngă apoi, deodată, și eu l-am luat de mîină și l-am spus să se liniștească. Și-am chemat-o pe mamă-sa — Raveca o chema — și l-am spus să se ducă la școală, cu băiatul, să-l bage în-frumos în clasă.

— Da n-o să-l primească! mi-a răspuns ea. C-am mai fost... Și-nvățătorul mi-o spus că nu poate să-l primească fără dispoziția domnului director... Și domnul director...

Femeia s-a oprit și s-a nitat lung la Șterpănuș. N-am înțeles de ce, și l-am spus încă o dată să se ducă cu băiatul la școală, fără nici o teamă.

— Spune-i domnului director că e un tovarăș de la regiune nici și că tovarășul ăsta a dat dispoziție să fie lăsați copiii în pace, să-și vadă de lecții!... Și dacă se opune, să mă cauți!... Sau dacă nu, te caut eu pe dumnea-tă!... Cum te cheamă?

— Rusu, tovarășe!... Rusu Raveca... Și pe bărbatu-meu îl cheamă Onu... Adică Ion... Și eu vă mulțumesc... Și dacă veniți la noi, vă primim cu dragă inimă...

Lui Șterpănuș nu l-a convenit de loc intervenția mea. N-a zis nimic, cit am vorbit cu femeia. Pe urmă, însă, după ce am plecat de acolo, a început să mă bată la cap, că de ce am intervenit și de ce m-am amestecat, fără să-l întreb pe el, fără să cunosc situația reală.

— Rusu ăsta, mi-a mai spus el, e dintre cei mai răi și mai încăpățînați oameni din sat!... Ne face greutăți mari!... Face atmosferă!... Nu vrea să se inscrie deloc!... Și nici

lămurit lucrurile acolo și-năstă ce m-am întors în M. am aflat ce era la mijloc, de ce vorbea Șterpănuș așa cum vorbea despre Rusu Ion și de ce omul ăsta avea atîtu-dinea pe care o avea, față de Șterpănuș. Vîna nu era a omului, a lui Onu lui Rusu, cum îl zicea satul, ci a secretarului, a lui Șterpănuș. Așa se agățase odată de ne-vasta lui Rusu, de Raveca. Încercase să-i „facă facerea”, cum zicea el cînd vorbea despre lucrurile astea. Și fiindcă nu reușise, începuse să-l persecute pe al lui Rusu, pu-nindu-le sechstru pe lucruri, cînd rămîneau cu împune-rite în urmă, amendîndu-l ori de cite ori se ivea ocazia; și cînd nu se ivea o crea el. Un timp, Rusu Ion nici n-a știut de unde l se trage bucuria asta. Pe urmă, cînd a aflat, s-a amblionat și el. Conflictul s-a încins apoi și mai tare, dar a rămas tot închis, arzînd și fumezînd ca o grîmadă de gunoi. Oamenii din sat nu cunoșteau amănun-tele astea și-au aflat ce-i la mijloc mai tirziu, cînd am aflat și eu, cînd nu mai avea nici un rost, fiindcă Rumu-lef, băiatul, murise, se înecase în Murăș, după ce fusese scos încă o dată din clasă, la ordinul secretarului, care și-a primit ce căuta, atunci, nămădeci. Cum s-au petrecut lucrurile, — de ce s-a dus băiatul la Murăș, să-și petreacă vremea, pînă cînd ar fi leșit cellalți copii din clasă, ori dacă a făcut-o dinadins, într-o clipă de dispe-rcare? — n-am aflat și nu va afla nimeni, niciodată. Fapt e că gîlăia de la marginea unei copeli s-a spart și că băiatul — Rumuluț — a căzut în apă și n-a mai fost gă-sit decît în primăvară, tirziu, undeva pe Murăș la vale...

Asta e, vezi, că nu poți cuprinde toate problemele pe care li le pune viața în față și-adeșori regretete și repro-șurile pentru ceea ce li-a scăpat din vedere sint mai pu-ternice decît satisfacția muncii împlinite...

AGENDA CENACIULUI N. LABIȘ

57

La ședința care a avut loc marți 24 noiembrie, închinată exclusiv poeziei, au citit: Elena Cătălina Prangati (vezi în pagină câteva impresii pe marginea versurilor citite) și Victoria Ana Tăușan, una dintre poezile tinere lansate de revista "Lucafulul".

Drumul ascendent străbătut de Victoria Ana Tăușan i s-a adăugat, cu ocazia acestei ședințe, momentul unor verificări substanțiale. Concluzia a fost aceea că ne aflăm în fața unei individualități poetice care își pune cu seriozitate problemele actului de creație, care — prin cultură și prin filtrarea unui filon folcloric — se impunește adesea în poezii de o structură durabilă.

Nu vom stăruir în această relatare asupra unora dintre particularitățile scrișului poeziei, știut fiind că ele au făcut obiectul unor articole și cronici literare. Citeva aspecte noi ale evoluției sale au fost semnalate de tinerii critici Toma Pavel și M. N. Rusu. Vorbind despre atenuarea elementului discursiv, primul dintre ei a semnalat „o ușoară penetrație biagiană și alta mai puternică, folclorică”. Celălalt tinar critic, a căutat semnele mai adânci

Alăturat, apar câteva din poeziile Elenei Prangati, citite la ședința de marți, 24 noiembrie. În locul prezentării obișnuite în asemenea ocazii, transmitem extrase din opiniile exprimate pe marginea acestor versuri de către MARCEL BRESLAȘU, ION BRAD, I. D. BĂLAN, NICULAE STOIAN, încercând a reconstitui astfel ceva din atmosfera discuțiilor purtate în jurul acestui promițător debut.

MARCEL BRESLAȘU: „Am cunoscut-o, împreună cu Mihai Dragomir, la o constituire a cercului literar. N-am răsit atunci cuvinte prea mari, care îl împing uneori pe tinar spre facilități. Am păstrat pentru noi bucuria unei revelații. Saltul calitativ e astăzi evident: și ca varietate tematică, și ca înălțimi de poezie. Neîntind conștientivă cu sine, căutând cu perseverență cuvântul potrivit, Elena Prangati conferă poeziei sale o tensiune a ideii, o decantare a expresiei... Reținem versuri care aduc un sunet aparte. Măsură și conține mai mult decât un strigăt — fiind un fel de atitudine programatică a tinerii generații, și în acest sens mesajul tinerii poate este și al unei individualități și al unei personalități reprezentative. Versurile citite aici, pline de încredere în contemporaneitate, apropiate ca fond de cele ale adolescentului Labiș, sînt o replică dată celor care cred că tînăra poezie ar fi hîntuită de vâgii melancoliei. «Bîntuie viața, cel mai frumos dintre viitori...» — spune ea. Un început pe care îl salutăm cu emoție.»

ION BRAD: „Mă voi opri asupra unuia dintre lucrări, «Dragoste de septembrie», avînd sentimentul că tocmai în această poezie găsim virtuțile cu totul remarcabile pe care într-un consens unanim, dar și entuziast, le-am descoperit aici. Frumusețea unei asemenea lucrări stă în identitatea deplină cu ceea ce numim om, om contemporan. Nu înțeleg aici numai prospețimea unei viziuni de început, dar și o anumită maturitate, evidentă în proprietatea termenilor (nu al sentimentului, ca în cazul altora, că poezia ține să te bombardeze cu imagini) «Relevanță ca o asemenea poezie — tratind teme dificile, care fac deseori ca un condei neexperimentat să alunecă în banal, în vînt — conține „mult farmec, gingășie severă, luciditate”. Vorbitorul a subliniat că „se înclină, în cazul Elenei Prangati, nu de niște experiențe care mimează ideii și sentimente mari, el de o poezie care — lucrind cu mijloace simple — transmite o simțire autentică, profundă.»

I. D. BĂLAN, subliniind îneditul universului poeziei din lucrările ascultate, s-a preocupat înedite de „laboratorul poetic” al Elenei Prangati, în care a evidențiat un „aport de cunoaștere, de sensibilitate”. „Al senzația — remarcă vorbitorul — că fiecare idee poezică și trăită dintr-un unghi personal, specific adolescentului, care împlineste o aspirație nobilă cu o remarcabilă profunzime. Versurile sale n-au nimic contestat (ca la acei tineri care se chină pe ei și chină pe alții) și pe cititor cu stări nebuloase, cu dublări ciudate și diverse artificii. Sub raportul realității artistice, înțeleg asociată surprinzătoare, se observă pe alocuri expresii greoaie, neînțelese, o prelungire a vocabularului copilăresc, de care autoarea nu s-a scuturată îndelung. Ceea ce înclină, însă, și cucerește — este vibrația unei trăiri autentice a actualității, vestindu-ne realitatea o nouă poezie.”

NICULAE STOIAN: Chiar și sub ochii redactorului obișnuit să urmărească aproape săptămîna de săptămîna încrețirile unor autori, se produc salturi surprinzătoare. Sentimentul acesta l-am încercat citind ultimele versuri ale Elenei Prangati. Din poeziile ei se degajă o certitudine a sentimentelor și aspirațiilor, o puritate comunistă caracteristică celor mai reprezentativi tineri născuți și crescuți în anul nostru. Limpezimea expresiei poetice și pregnanța unor asociații cu totul inedite sînt organice, izvorite din însuși universul sufleteș al poeziei. Aș mai remarcă, de asemenea, pronunțatul simț al reliefului imaginii poetice, precum și o anumită nuanță în evidență a ideii și sentimentului prin metafore construite larg, într-un spațiu care-ți permite să distingi bine contururile. Dincolo de naivitatea și exclamații netransfigurare, de anumite stîngăci, Elena Prangati se anunță un poet cu un timbru extrem de original.

ELENA CĂTĂLINA PRANGATI

MATURITATE

Cinteele mele au răzbătut pin-la vol
Asemenea unor izvoare.
Sînt prin urmare izvorul izvoarelor,
Capătul unei splendide plozi
Pătruns în pămînt.
În mine cuprind rădăcinile
Care mențin
Flacăra vie a frunzelor aprinsă în vînt.

Poezii ceva care m-a înnoțit fără să știu,
Brazilă mă simt în inima lor.
Trec pe acasă la mine tîrziu,
Bat și nu intru adeseori.
Mama așteaptă:
— „Am treabă prin lume” — răspund.
Tata mă cheamă:
— „Am treabă prin lume” — răspund.
Și, atunci cînd trebuie să rămîn
Se tulbură ziua afară
Ca un pîrlu rămas fără prund.

TUDOR GEORGE

EXEGI MONUMENTUM!

Invingătorilor arenei

Nu vreau statu-n piatră, din aramă,
Din marmură, din bronzuri, nici
din piatră:
Acele monumente le destramă
Timpul gelos și-necet le surpă-n vatră.

Mînușă lor e trecătoare!
Dar știu un monument durind o clipă
— O clipă dăinuind nemuritoare —
Și dincolo de-a timpului risipă.

POEM DESPRE MINE

Soarele se opriese slăt între spîce
Ca o galbenă oră, cînd m-am născut.
Pămîntul începuse-ncruntat ca un om să-și ridice
Coaja lui albă. Pentru-un singur sdrut
De-al meu, mama și-ar fi lăsat clițivă ani să zboare...
Ori eu, ca un val ridicat între zare și mare,
Nu puteam ști că obuzale
Ne sparg tîmpile noastre sonore.
O auroră unduia înalțîndu-mi buzele,
Parcă sărutase un steag tricolor.

Port nume ales dintr-un poem, pe care
Frațele mamei l-a cernut citind —
Ingenunchiat, pe moarte, în cîmpul,
În nopțile de încordare cînd
Aerul din jur gîndea copii.

Ci din pustul dintre curcubeie
Și dintr-a stele iarăși mă cobor,
Chemînd în cerul trupului furtună
Și-un tunet adîncit ca o idee.
Iată un drum pe fruntea mea și-n palmă,
Cîiții-l țineau cu o ochi sever,
Descoperind într-insul o-nflorie
Ca după ceaja calmă a pleoapei lui Homer.

2

Nu pot gîndi niciunul că doar norocul
Ne înzestrează firea cu înalt
Și ne unge-n mări lubrit,
Cum nunci locul
Mai contopește un pom cu celălalt.

Astfel mă regăsesc în NOI și-n cel de lîngă NOI.
Tot mai adînc sîntem contemporani
Marea la țarm descoperă stătuți în stînci,
Eu le găsesc în om tădăzînd.
Și fîlcărită Troiei care arde
Zăduri devin, înalte pin-la cer.
Ca să își vadă în suflet pin-departie
M-a-nchia, ca pe-o lumină, sub pleoapa lui, Homer.
Sînt tîncără și-ctî de viitoare...
Pe mări ar ultimele valuri triste,
Și cînd privesc parcă aud luncătoare
Corăbii mari, pe marea
Din ochii unei fețe comuniste.

MÎNDRIE

Am spart de mult ceea ce se numește tristețe
Și doar citeodată mă mai apropîi de ea.
Atunci, marș cercuri friguroase
Îmi pare că din nopțile-aceșă cadă
Și-o stea învîrtejită-n tîmpla mea
Se zbate în neștiri, ca-n zăpădat.
În fața noastră viața n-are sens
Cînd ochii ne scîlpeșă absent, ca fierul,
Și umedul din suflet curge dens...

Eu cred că slăteam mai înalt decît cerul,
Înlimbe în simț crînguri cu cai zburători,
Cu pășări măiestre a căror aripi înfloresc printre noi.
Oamenii prin mine un tremăd de codru aud
De cînd un vad am croit furtunoaselor urii.
Cu ei m-am înfrîțit prin mestecăci
Ca Dunărea, pe care marea o sărută pe cele trei guri.

CULORI

De multe ori mă simt fermecător de complexă,
Culorile sar orbitoare prin inima mea.
Culoarea revoluției se întesește ca-ntr-o oglindă convexă,
Ochiul în fața ei devine dogoritor
Și nu știu de ce uneori peste toate culorile,
poate aluneca plumburiu cite-un nor.

Atunci cele mai neașteptate culori se întunecă
Încl, într-un adînc de timp, nici nu se văd.
Rămîne în mine o răzvărită de steaguri și lunecă,
O răzvărită rară, cum rar în istorie
Iama pămîntului s-a spart sub omăt.

Trec cascadele culorile prin inima noastră,
În fiecare ne putem vedea frumusețea
Și ne putem odihni cite-o zi
Și cu toate acestea,
Numai în culoarea roșie de pe flamura noastră
Cea mai mare parte din viață aș putea-o trăi.

MEDITAȚIE

Linștează se lasă în straturi albastre,
Atinge pămîntul, începe să fiarbă...
Vînt însemnă acum pentru privirile noastre
Doar clătănirea din firul de iarbă.

Cînd, în sfîrșit, e liniște pin-la genunchi.

Șiml că va fi și pin-la inimă
Ca un vîrtej acuit de sus în jos.
Și toate fluierile îngropate
Își vor preface în inel de os
Ceva din cînteele neultate
Pentru-o logodnă care vine.

Un singur fluier o să nască ape,
Al celui care îl iubesc, al celui care
Îmi vede-n ochii verzi prin pleoape
Și fîcăruița îi stă-n cărare,
Menit să rabde seie și s-adape.

O, cum l-aș face cer cu-o sărutare!

Dar vin mereu drumeții însetați
Și înșeleg mereu să-l las și lor.
E cel mai dureros și fermecat, ca fată,
Să fi îndrăgostită de un izvor.

ÎNVĂȚĂTOAREI MELE

Nici nu importă anii, cîți se-implinesc,
Și de fapt anii dumneavoastră s-au numărat în copii,
Și copiii s-au înălțat spre seninul unde pășări plutesc
Și unii dintre ei au devenit ciocirli.
Mie, căreia îmi înfloresc condeiul
Născînd sentimente și gînduri ciudate,
Îmi aparăteți ca un pom care sfîrșim steiul
Și sprîmîna carul pe virturi ramificate.

Iată: o fată a învățat mai înalt decît toate litera A,
Viața a început-o mai din vreme și se face poezie.
O alta a deprins mai ușor litera I
Și a devenit muzică a doua zi,
Și la fel toate celelalte
S-au deprins cu litere și lerburi calde...
V-ați împărțit la toate neștenit
Frustea și mîncă și inimă.

Încl nici un copil n-a murit
„Încante ca trupul să-ți moară”
Nici nu contăză anii, cîți se-implinesc,
Și de fapt anii dumneavoastră s-au numărat în copii
Care acum, vă fac să răzărîți dinșpre seară.

Eu mă închin la acest răsărit ca atunci
La acel minuanat răsărit de femeie
Cînd, dintr-o cornedă abăstră ca bolta
Cîteva flori au înșit din condeie.
Mă închin la palma înșelată și albă
Care pe tablă-a lăsat cîteva traiectorii de cretă,
Și în acest răsărit al apusului
O rog să mă lase să l-o sărut, ca poezie.

DRAGOSTE DE SEPTEMBRIE

Seara dragostea mea străluciește spre tine...
Umbră, ca niște gene ciudate, se sîrîng lîngă ea.
Trec toate cuvintele care le cuprind pe sub lună
Uitate, ca niște cai fără șă.

Și nici nu știu dacă pot să respir.
Dacă își pot tulbura neologica pace.
Te-aș ademini și te-aș îneca în priviri
Asemenea trupului în lucrarea de zi; și să știu
E mai mult decît viață și-i mai mult decît moarte
Să trăiești într-un loc unde ar ciocirli.

E ceva ne-nțeleș... Ca un țăm de nisip.
...Nisipul pare a fi ceva nevrednic de bază
Și totuși nisipul determină marea la chip,
Așa cum palmele tale cuprînzîndu-mi tîmplele
Mă prefac într-o fată care visează.

M-a apucat dimineața-ntr-o gînduri,
Rezamată de unul, ca de-o țaină pătrunsă.
Bîntuie viața — cel mai frumos dintre viitori —
Care răstoarnă în aer culoarea din frunză.

Și nu știu dacă pot să respir.
De așa limpezime roua e verde,
Încl dac-aș închide pleoapele
S-ar face întuneric și te-a-i pierde.

MIGRAȚII

Pleacă noaptea păsările călătoare,
Stelele apînse vreau să zic.
Stelele sint capetele-apînse
Ale unor mari coloane de răcoare
Înălțate pin-n cerul unde nu auzi nimic.

Deci se mută pe pămînt coloanele,
Marmura răcoirii e purtată.
Stau și le ascult și pară-ntr-una
Ar pleca din mine cite-o fată.

ale unei „osmoze folclorice”, în fondul de
gîndire specific fabulației populare.

Puncte de vedere cu un evident „caracter
de atelier” au exprimat poezii Violeta
Zamfirescu și Ion Brad.

Relevindu-se ca una dintre calitățile
poeziilor citite, existența „unui conflict
întim filtrat cu luciditate”, s-a atras
totodată atenția asupra unor „aglomerări
monotone de imagini”, asupra „insuficienței
polarizării” pe elemente „esențiale”.
Încheind discuțiile, I. D. Bălan a precl-
zat că o vorba într-adevăr de o evoluție,
efectuată însă pe o singură coordonată (a
mijloacelor de expresie). „Caracteristică poeziei
citite e faptul că se naște organic,
dintr-o realitate istorică determinată, în-
scrisă în perimetrul de simțire al acestei
țări”. Impulsul folcloric nu a generat poemul
epic — ci un autentic cîntec liric. Monotonă,
de care vorbește Ion Brad e numai
aparență. Există totuși un interes și un
solicitar la maximum a ceea ce autoarea
cunoaște mai direct. E de așteptat o evolu-
tuție în profunzime și se constată deja
pași serioși în această direcție: „Drum în
dragoste”, „Ritm de iarnă”, „Doi nori”.

58

Marți 1 decembrie au citit: Marius Robescu — poezie și Mihai Vișoiu — proză. S-a recunoscut totodată prezența și contribuția substanțială la ridicarea nivelului literar a unor scriitori cu o bogată experiență literară.

Versurile citite de Marius Robescu au rezit interes prin căutarea mijloacelor de expresie pentru o lirică de idei. Cu toate acestea, s-a apreciat că, în momentul de față, Marius Robescu nu reușește să exprime artistic unele idei substanțiale. Aci metaforele se împleticesc, se contrazic și uneori își anulează efectele. Universul larg în care recurge poetul, devine uneori cîmp difuz, în care disting și influența altor personalități poetice. Căutîndu-și formula, autorul traversează profiluri diverse, compuse din linii nu arareori contradictorii, fiind reprezentate foarte bine de așa-numitul profil în jugă cum a afirmat unul dintre participanții la ședință. De la poezia „Bărcile”, pină la poemul mai amplu „Marea revedere” este o diferență de numai un ton, ci și de valoare, în favoarea primei „Bărcile”, „Statuia lui Prometheus”, „De unde trec”, „Teatru modern” au fost ele mai apreciate bucăți.

Un punct de vedere interesant a exprimat Cezar Baltag, al cărui scurt cuvînt a transcriem aici: „Marius Robescu are calitățile și defectele unul alergător de cursă lungă. Se încălzește greu. De aceea te nu va fi bun niciodată pe suta de la drumul lui, ca al oricărui poet talentat presupune multă muncă”.

Încl că „Robescu este un poet fră-de de idei”, Violeta Zamfirescu a și acele părți din poezii neîncl-sensibilitate.

În discuții s-a desprins constatarea că de început ai lui Marius Robescu în-țelțesc bune speranțe. „Deși merge neori pe drumuri bătute — a spus Eugen Iarbu în încheiere — Marius Robescu este un poet sensibil, cu prospețime”.

Proza a debutat în seara de 1 decembrie cu patru schițe de Mihai Vișoiu: „Lăcrimă”, „Piinea”, „Azi nu s-a tras nici un glonte”, „Economie politică”. Discuția, pe alocuri polemică, a respins negativismul neargumentat al unor vorbitori, a subliniat optica interesantă a tînărului prozator, preocupat de o modalitate particulară de exprimare. Inșușindu-și o bună tehnică a concentrării, Mihai Vișoiu izbuteste să nuanțeze ideea artistică cu un lirism subtil de calitate, cu o notă de sinceritate care captează.

Pe drept cuvînt, Eugenia Tudor a criticat formula simplită de „analiză” literară, încercarea de a eticheta drept „proză puerilă” schițe bune, ca „Lăcrimă” și „Piinea”, numai pentru faptul că eroul e considerînd mai puțin izbutite schițele, s-a remarcat că Mihai Vișoiu tîncăr prozator de talent.

Încl acelorași pări, Ion Lăncă a împlinit profilul lui Mihai Vișoiu caracterizare mai amplă din altele citite în manuscris, care dovedesc că nu pe un drum propriu, căutări omîntătoare. Inșistînd asupra calității „chiței „Piinea”, el a întreprins o analiză ai amănunțit asupra celorlalte lucrări, sesizînd, o dată cu calitățile relevante, anumite tendințe minore de ordin sentimentalist, care prin supralicitare îi pot duce la rezultate nedorite. Tînărului prozator i s-a recomandat să fie cît mai lucid, să-și tempereze exaltarea în favoarea unei gîndiri cît mai limpeză asupra subiectului și ideilor.

Rep.

UN CÎNTEC ȘI CALUL...

Nu trebuia să joci, ai îmbătrînit, tu ai luat jocul în serios, așa spunea și Puiu, îl mustră femeia. Mai lasă-mă cu Puiu, protestă el stîncit. Puiu nu ia nimic în serios, n-a luat niciodată nimic în serios... și fără să vrea călăcă apăsă și glezna umflată îl făcu să se strîmbe de durere. Voi ce ambiții așei! I spuse femeia, voi ce ambiții! I și-l strîns de braț. Unchiule, unchiule, cum e cînd ești ambițios? Întrebă din partea cealaltă băiatul cu tranzistor. Femeia îl privi și își subție buzele. Puiu e ăla slab cu chelie care scrie piese? stăruia băiatul. Dramaturgie! Îl corecă ea, îmbufnată. Și... ce piese scrie, comedii? Drame. Răspunse scurt femeia. Drame? făcu băiatul, privind-o lateral ca mai înainte și închise comă un ochi. Bărbatul șchiopăta între ei. La un moment dat se opri și răsuflă zgometos. Ji-e rău? Întrebă femeia multindu-și mina, opucîndu-l strîns de sublocos. Lasă! murmură el crispat. Ea așteptă răbdătoare să înțindă pașul și cînd bărbatul porni își potrivî mersul după al lui. Veneau de la Ciurel, poiana cu arbori bătrîni de pe malul Dimboviței, unde avusesse loc meciul, o partidă de oldsbay, meciul lor caraghios de „băieți”. Mergeau de-a lungul canalului îngust, lung, betonat, spre pod, unde tramvaiele întorceau, violent colorate, gîlgoșiiu în soarele lui iulie. Bărbatul nu mai putea să meargă. Se așeză jos, lîngă bordura de ciment a canalului. Apa curgea mai repede aici, egală, netedă, neauziți, cum curg apele dirijate; din loc în loc, pe pereții oblici, alcătuiți din leșpezi mari, rîul îmblînzit avea scîrțite de fier, negre, subțiri. Era duminică, lumea ședea afară, pe bănci, îmbrăcată în haine de sîrbătoare în fața caselor bătrînești povirite, cu blocurile noi în spate, ca munții dimineața ieșii din ninsoare. Un motociclist veni de jos pe polea băiatoară dintre bălăriile prăfuite, pe unde trecuseră și ei, se apropie, făcu un arc, întoarse și plecă îndărăt dududînd. Ce întorsă îi spunea băiatului femeia, pipăind cu palma fruntea celui de jos. Pofim, cred că are și puțină febră! Bărbatul îi apucă cu un gest obosit mina, i-o dădu la o parte și se întinse cu fața în sus. Că și-a scrînit piciorul n-er fi nimic — vorbea femeia — dar de ce să-i fie așa de rău? Fumează prea mult, explică băiatul, la canotaj meu antrenorul ne-a spus că fumatul „e cel mai periculos adversar”; o fi intoxicat, a alergat prea mult și plămîni... toxine... a văzut? La sfîrșitul reprizei, abia se mai mișca. Și ce repriză o fost aici? 20 de minute! A avut noroc cu mine că am fluierat cu cinci minute mai înainte, dacă nu fluieram, zău, leșina... Ai observat? Întrebă băiatul și rise. El o luă jocul în serios, spuse femeia crede că mai are douăzeci de ani, n-am mai pomenit așa ceva! Ceilalți făceau haz și ei zău... cum să spun... juca serios. Băiatul rise iar. Căuta muzică, lungi în țărba uscată, cu fața în jos, cu picioarele încrucișate, cu bărbia proptită în palmă, Ankara spuse potrivînd ușor aparatul cu fața spre sud. Pe canalul lung, îngust, betonat, o voce răgușită cînta „Carry me back to old Virginia”. Du-mă înapoi, în bătrîna Virginie”, spunea glasul spre curgerea de alături, egală, stăpînită. Era unul din cînteele vechi, încărcate de timp, pe care ei dau avuseseră destul timp să-l audă de cînd erau împreună, și femeia își privi complex bărbatul; e însă ședea cu fața în sus, cu ochii închiși, respirînd rar, ca și cînd n-ar fi auzit nimic (— Du-mă — se gindea —

du-mă înapoi în bătrîna Virginie). Băiatul sări în picioare. În asemenea cazuri — cum de uitase? — toldeaua e bună o lămîie, așa le spusese și antrenorul la canotaj. Fugi spre pod, unde tramvaiele întorceau gîlgoșioase, cu geamurile fulgerînd, și fugind, trăgea șuturi prin aer: — Unchiule — striga — șut, bară, șut, goal! Cu ochii închiși, el se văzu la școală în recreație: dribla, rămînea în față numai cu portarul, îl vedea, crăcănol, speriat, se făcea că trage în dreapta și înșcria plasat în stînga. „Tanclul urla galeria. Tanclul!” în timp ce revenea la centru, silindu-se să alerge cît mai greoi. Ar fi vrut să explice că dacă ar fi refuzat să vină în ziua aceea la Ciurel, să se vadă cu foștii lui colegi, să joace împreună partida via caraghiosă de oldsbay, de oameni trecuți de patruzeci de ani, ar fi înțeles poate mai firziu un anumit lucru, tocmai acel lucru... Era ca unul despre care toată lumea știe că-l înșelă nevastă, numai el nu, pină într-o zi cînd se convinge cu ochii lui că e trădat. Viața îl înșela de mult, îl părăsea, și el nu aflase... Era o noivitate? Pusesse prea mult suflet? Asta făcuse înlătoare. Fusesse ridicul de serios? Da, el lua — totul — totul în serios, nu prea avusese de ce să facă haz: „o generație cu umorul amînat” cum zicea Didă, care făcuse filozofia. Dar cum să explice celălalt lucru, pe care abia acum îl înțelega teribil de limpede. Cite a-pucase să facă? Putine. Cite îi mai rămîneau de făcut? Cite și ce? Piciorul îi amorțise, nu-l mai simțea, dar greața, coceleala aceea din piept care-l făcea să se înăbușe, îi mai trecuse. Sub spinare, prin cămașa transpirată, simți zgurunjuri de pămînt uscat, fire de buruienii strivite. Cu ochii închiși, cu fața bătută de soare, căuța să tragă în piept aer, cîi mai mult aer. Se dusese ceva și acum începea altceva; nu știa ce; dar, hotărît, altceva, și așa — foarte curios — era ceva aproape plăcut, ca un secret personal, pe care numai tu îl cunoștii; o senzație alită de ciudată, încl întorcîndu-și fața și privînd departe în urmă, în josul rîului pe unde trecuseră cu puțin înainte, zîmbi; zîmbea acestei certitudini și după ce întorsesse capul la loc, închizîndu-și iar ochii, zîmbea pe sub pleoape. De ce zîmbesti? Întrebă mirat femeia, aruncînd și ea o privire înapoi. Dar ea nu văzu nimic; nu văzu gîrla clipocînd acolo sălbatic, nespusă, cu vîrtejuri, bulboane, gîrla șovăitoare, veselă, mîloasă, cu maluri de lut înverzite, mincate în coastă, cu rădăcini spinurînd; nu văzu nici puntea de lemn elastică, udă, de unde copiii gao și iuși se auzirăle cu capul în jos, înalind grămada spre calul înalt, cumințe, cu oopa pină la piept, ce aștepta, lucios, răbdător, să-i ia în cercă asemenea unui frate de-al lor mai mare fumeșînd în arșiță. Unde se terminau toate acestea? Și din ce punct, din ce punct anume, începa curgerea aceea dreptă, lină, fără gres, ducînd precis undeva? Își închipui tramvaiele colorate, dincolo, înainte, pe pod, la capătul liniei, întorcînd țepene, trufuse, cu scîlpiri de geamuri, și iarăși un suris coborî în el, rîndindu-se, un suris adînc, ferit de ochii închiși, pe care femeia de alături nici nu-l ratifică.

CONSTANTIN ȚOIU

PORTARUL
JUNIORILOR
Tuș de
TUDOR
GEORGE

Intr-o după amiază

Ar mai trebui să-și lega ștercurile. Dar renunță. Să se banchetă privind-și ghetete. S-a învârtit. Când le-a înclătat înțila oră erau noi. Aveau fețele netede, lustruite. Nici o încrețitură, nici o tăietură, nici o rozătură! Dar asta fusese de mult. Anii trecuseră și Sandrino, extrema stângă, făcuse nenumărate curse, acolo, pe partea lui de teren. Ghetete se înfățișară de mil de ori cu asprul obraz al mingii. Și înfățișările acestea lăsară urme ca în viața unui om. Virfurile se țesură și încet, încet, ghetetele căpătaseră forma picioarelor. Poate că și picioarele se modelaseră cumva, după conturul ghetelor. Așa se întâmplă în fotbal, ghetete se fac una cu omul care le poartă. Orice tânăr care alege după balonul rotund și acest lucru, și extrema stângă îl știe cu atât mai mult cu cât se sfârșiseră multe primăveri și toamne de când lăsa prima oară sfera de piele și caștică... Căuții băieți se îmbracă înfrigurați de emoție. Extrema stângă îl privește, înțelegându-l. Sînt liniși! Toți sînt mai liniși decît el. E o echipă mică, dintr-un campionat districtual. Fiecare dintre cei zece adolescenți care îmbracă în după-amiază asta tricourile, visează marile stațiuni ale lumii, garurile biciclete de trînzetului unei lovituri de la 11 m, de golurile înscrise din unghiuri și situații imposibile. Visează talazurile aplauzelor, ale entuziasmului pe care numai fotbalul îl poate declanșa. Sandrino trecuse prin toate: jucase sub cerul pesonmilor al Londrei, în căldura umedă, înăbușitoare a Buenos-Airesului, la temperatura scăzută a Stockholmului, pe terenurile de lut ale Orientului apropiat sau pe gazonul nefiresc de proaspăt de la Tropic... Se confundase în marea odihnitoare a aplauzelor sau rămasese gol, parcă singur, pe platforma uscată a dezavuirii. Toate fac parte din viața unui fotbalist. Cunoscuise fanatismul orgolios al brazilienilor — acolo fiecare se crede campion mondial, ghetetele ungurești necruțătoare cu favoriții ei, tenacitatea cheoslovacilor și gălăgia asurzitoare de pe Cento Milgia, din Orașul Etern.

Acum, toate se terminaseră. Extrema stângă revenise în meciul orășel, aci, pe fărmașul bătrînelui fluviu. Tot în acest vestiar îmbrăcase primul tricou, tot aci încercase primele emoții care-ți înțing stomacul și-ți goleşte de toate scurile. Sau îl umplu... Orășelul, mica echipă, îl primiseră cu grațiozitate ca care părinții își îmbrățișează fiul risipitor. Da, extrema stângă își dăruise talentul, forța și fantezia pe alte terenuri. Balonul pornise ca un bolid din piciorul său de nenumărate ori, dar niciodată pentru echipa care-l deschișese poartă spre glorie. Când simțise că finisul e aproape, s-a întors acasă, obișnit cu mușchii îngreunați de kilometri alergați acolo, pe marginea lui de teren. Avusese sentimentul unei datorii neimplinite. Ce i-a mai rămas, vroia să dea orașului său, echipei pe care n-o uitase niciodată.

...In vestiar, colegii de echipă se ridică în picioare. Unii sar, făcînd diferite mișcări pentru a-și încălzi mușchii. Sandrino continuă să stea. Are obrazul dăltat de dramatismul prezent în fiecare fază, în fiecare secundă sau minut de fotbal pe care-l jucase. Duritate, fermitate, cerbicie — sînt trăsăturile acestui chip al omului care acum se odihnește pe banchetă. Îndoale pușin piciorul stîng, strîns într-o genunchieră elastică și-și simte mușchii zăhărnindu-se sub piele. Vaz aude îndăcările lui Ben — antrenorul: „Nu așteptai mîngea! Fugiți mereu în întîmpinarea ei! Căutați-o, sau mai bine zis plasați-vă astfel încît ea să vă poată găsi repede. Dezlipiți-vă continuu de adversar...! Erau lucruri pe care le auzise de zece, de sute, de mil de ori... Deodată, extrema stângă înțelege foarte limpede: ceea ce îi distanțază de ceilalți nu erau anii, ci faptul că el știe bine o mulțime de lucruri pe care băieții aceștia abia acum le află. Își adău seama că vîrsta lui e mai cuprînzătoare mai ales pentru că el trăiește și văzuse o mulțime de întîmplări și de oameni — întîmplările și oamenii către care aceștia acum tindeau. Ceea ce se așteaptă de la el — pricepu, înțelegit — este transferul de experiență. Atunci se gîndi că în universul acesta minuscul al unei colectivități de unsprezece oameni se reproduce, în mic, sensul profund al relațiilor din toată lumea dintr-o generație și alta.

Anzi fluterau arbitrali. Se ridică de pe banchetă și porni, alergînd, în fruntea celorlalți.

Desen de RADU GEORGESCU

ADRIAN PĂUNESCU

Poemelor mele

— la stîrșitul primei cărți —

Poeme ale mele, de roșii energii,
Atît de multă viață am cîșezat în voi,
Încît lipsit de coaste pieptul ar trebui
Să-mi fie, arătîndu-și ai nimii țărni gol.

Am forța și mîndria acului inginer
Care se duce primul sub podul lui, în vreme
Ce trece trenul aprig, parcă surpat din car,
La mine sub poem, rămîn! Durați, poeme?

Veți rezista la ritmul din șine, delirant,
Cînd toată masa lumii s-a fîcse vîhcol,
Cînd prin natura voastră fătosul diamant
Aduce bucurie și seamănă pericol?

Eu știu altele poduri prăpăstioase de suple
În care unghiuri tulburî s-au însumat și plîng,
Acestea cad! Văzduhul de valere se umple,
Vibrații mari cînd taie priveliștea adînc.

Ci podul meu primește, netremurînd acatit
Delirului de trenuri în nesfîrșit exod,
Rămîn sub lunecarea tăioasă, cît înaltul,
Cu umerii puternic înșurubați în pod.

Esența mea

Se poate să fiu altfel,
Să mă mint, cu fiecare încercare
A mea, de a culege
Pașii din apă cu brațele
Și de a înota cu năvoadele?

Pămîntul în mai se zvînta,
Prietenii mei dădeau fructele
Abia ghielitelor fructe din flori
Și eu țeseam ca ei,
Prietenos și deschis, vorbăreț și surizător,
Desenam cai cu copilele în nori,
Pe pămîntul ce se usca,
Numai și numai să-l țin de vorbă,
Să nu fure merele grădini noastre,
Fără să-l jignesc, mă alăturam lor,
Deși nu-i doream, deși m-ar fi atras
Alte ocupații, somnul ghindurile, putregaiul
Șilpului de la poartă —
Și merele creșteau în acest timp.

Columb

Cînd Columb era mic, se ducea
În porturi cam des, cam adînc,
Și un marinar beat într-o zi
I-a tăcut brațul stîng.

I-a scris o corabie strălucitoare,
Ciudată și de negăsit,
Și dublă aproape, cu elocot de mare
În piaza catargului gales înflpt.

I-a scris și o placă de aur
Cu un far de pămînt, cu o formă de algă,
Și copilul Columb, cu ochi duși,
A simțit că ia foc și că pleacă.

Dar Columb a crescut; a crescut
Și corabia-nlîptă în braț.
El era un bărbat cam tăcut,
Cam retras între ceilalți bărbați.

Nu dansa de rușine, la baluri,
Și cămașă cu mîneci prelungi
A purtat todeauna pe maluri,
Rușinat de rușinea de-atunci.

Și-ntr-o zi cînd copilul visau că-s piloți,
Într-o zi așa de revărsări de căiși
Sub înalțorii de puternice fecundități,
Ochii lui cît o deltă deschisă!
Observară că vechea corabie capătă zbor,
Se mărește și crește și urîl adînc.
Și pătrunde în ape, leșindu-l din singe ușor...
Și a fost curajosul Columb Cristofor călător,
Pe corabia ruptă din brațul lui stîng.

Atmosfera mitingurilor

Adeseori cînd gura îmi scapără pe față
Surseuri și sîrăturii și cuvîntate,
Sînt umerii mei polii pămîntului, de gheață,
Și-mi urîl amintiri în trup, fierbinte.

Atunci eu simt că pîrul îmi este fum de fugă
Și minile ca două baterii
De energie-mi sînt, și se hurdacă
Pe stele carul zorilor de zi.

E clipa cînd alegară priveliștile goale,
Cînd curul cîștigă o paloare și în preț,
Străbat din largul lumii proteste și urale
Și strigăte de patos și dezgheț.

Atunci sînt Omenirea — un cosmos de curaj —
Femei mi-adorm pe umeri în neștire,
Copiii rîd. Bat steaguri. E lutul cald de pași.
Ca la un miting pentru fetiche.

Ospete

Mesele lungi, cotele prin cît mai multe curți,
Cu bănci clădite-n grabă, cu trepte inegale,
Eu le visez sub umbra de zarzări acru, scurți,
Cutremurînd din ele înfipetele pumnale.

La început să fie un gîlgiș candid
De țuică-ngăbenită la margini, de viață
Apoi sălăți cămoase din care se deschid
Ulei, otet și sarea aproape pădureață.

Pe urmă clorba caldă cu aburul pe ea
Și-n dreapta și în stînga și-n spate și-nainte
Și linguri sunătoare, cu cataramă grea,
Linguri de cur rece suind din cel fierbinte.

Să crească apoi jocul, al tăvilor cu pul,
Cu varza pîrpalită la foc de vreascuri ude
Și vinul să răspundă cu strigăt focalul
Continuîndu-l para, cu stări mai reci și surde.

Și sarea să stea albă în soarelui de lemn,
Gata să cheme alte beții, mai îndrăznețe
Și-un vin cu vreme groasă, aproape untdelemn,
Așa cum se dă drumul, la virții de cașete.

Ospete urase, continuăți depina,
Căci pieptul meu vă-acape, fiind cu vremea geomăn,
Ospete urase, nimbate trist cu via,
Frumoase, petrecute,
rămase,
fără seamăn!

Undeva

Sînt locuri în lume pe care și eu le cunosc,
Locuri neluminate de lava sau de licheni,
Colorate înăuntru de vreo alcătuire apăsător

Sau de merele rămase-n geomă
femeiancă
De la munteni.

Către ele, arareori, ochiul meu duce
Constelația lui norocoasă,
Ca printr-o plasă lăsată acorului, liagă o mare,
Clădind țigle dulci pe o casă.

Înimile celor de acolo macină
Conștiința de-a fi pe imagini obișnuite și reci.
E ca o uture plecare a ceea ce
În locuri cunoscute și pe care
Aprorape nu le înțelegi.

Aici am iubit, aici ne-am spălat la o ciamea,
dimineață,
Aici am știut că singele nostru are
privirile-albastre
Locuri uitate, în lume, locuri neluminate,
Provincii ale sufletelor noastre.

Generație tinăra

Dragii noștri, dragii noștri născuți
În anii 1955, '84, '87, '88,
Veți ști despre noi că sîntem sănătoși,
Înnebunați de faptul că timpul trece lute;
Veți ști că ne îmbunătățim respirația
Pe măsura ritmurilor noi;
Veți ști că am ridicat încă trei cantiere,
Că avem drame sentimentale,
Că tot zarzării curților noastre
Au devenit căiși fecundzi,
Că ducem în spate pămîntul,
Luminări de stele despre care
N-am avut vreme să aflăm prea multe.

Dragii noștri
Tezuturi fragile ca larba,
Umpleți pămîntul ca larba,
Vă dăm stîruri, vă luăm de urechi,
Vă îngrijim din convorbirile noastre
De oameni mari, neuzinați și tainici,
Vă amintim în monologuri,
Vă îngrijim în somn,
Vă strigăm de pe străzi, de pe colozane,
Vă dăm pîrul pe spate,
Dragii noștri, dragii noștri,
Născuți acum cînd noi avem
Douăzeci, douăzeci și cinci, treizeci de ani,
Vă simțim depărtați,
Și-n acest timp voi creșteți,
Dragii noștri, năvălind surizător!
Peste antichitatea
Singelui nostru.

POSTA REACTIEI

Realitate — realizare

Dacă anul acesta, o dată cu cercetarea lucrărilor de proză adresate „Poștei redacției”, am încercat și emoția descoperirii unor „nume noi” ca St. M. Găbrian — Tâlnacu, Maria Baclu — Cluj, Ioan Vasilescu — Argeș, Veturia Chirou — Teiu Vale, Constantin Munteanu — București, al căror debut rămîne în atenția „Censurului Labis” și a „Luceafărului”, relevăm și faptul că alte manuscrise se prezintă la nivelul unor exerciții adesea pur caligrafice, sau al unor confecțiuni literare lipsite de orice interes... literar.

Este necesar să discutăm în acest sens pe marginea răspunsului „deocamdată nu”, care îl nemulțumește, desigur, pe corespondenții în cauză. Banalul, platitudinea, cenușii, monotonia unui orizont tematic sîrac și îngust, viciiază respectivelor lucrări, plus cele citeva subiecte-schemă care revin obsedant, ca niște leit-motivuri; pensionarii care nu vor nici în rupul capului să iașă la pensă, din abnegație pentru locul de muncă; soferi bețivari și sfaceriști, aduși pînă la urmă pe drumul cel bun; medicul (în special), profesori și agronomi proaspăt absolvenți de facultate, trecînd prin crîncene frămîntări sufletești, pînă cînd se acomodează cu repartizarea lor la sat (toți urmăriți ca de-un blestem de același tip mic burghez, de logodnică, care vrea morțiș buletin de Capitală); și, în fine, exact în ceaială extremă, căutarea cu luminarea a unor situații feșite din comun — eroli puși în fața unor surpări de abata), a unor incendii inundații, invazii de haite de lupi și... alte calamități naturale dar mai ales artificiale (cu abuzul respectiv de „analiză psihologică”).

Desigur, sîntem pentru abordarea oricărei teme, orice fapt de viață (chiar dacă se numără printre cele citate mai sus) poate fi interesant, dacă scriitorul îl găsește semnificația particulară, dacă realizează o idee artistică. În discuția noastră se pune însă — problemă acută — nu tema în sine, nu subiectul x sau y, ci felul în care e creată realitatea teme și subiectului. Unilateralizarea unor subiecte, minimalizarea lor pînă la rudimentare metode de lucru; abordarea lor dintr-un unghi simplist, soluțiile facile cu care se operează asupra fenomenului viu nuntit realitate, toate acestea împiedică rezolvarea conflictelor de viață.

De pildă, ca să ne demonstreze atitudinea față de viață a unor absolvenți de institut, dialogul debutează în schița lui Carol Bucovineanu — Oradea — cu o ciudată discuție despre viață și moarte. Episod-cheie — fapt neobișnuit — un tânăr inginer, ca să dea curaj și exemplu muncitorilor săi, arăd un cimitir pe locul cărui se va construi o hală nouă „Titlu”; „Omul care a arat cimitirul”. Ce semnificație a găsit în țărșenia cu cimitirul acela, cu inginerul care, din dialogul cu studenta, apare atît de straniu? În orice caz ideea schiței rămîne în aer, nelimplinită, falsificată.

Dem. Ionasecu-Petroșeni, în „Surpriza”, încercînd să schițeze profilul moral al unui tânăr miner, după ce ni-l înfățișează într-o galerie prăbușită, îl pune să vorbească sub imperiul unui coșmar. Salvat de ortacii lui, accentul cade apoi pe surpriza pe care i-o face, între timp, soția, născîndu-l un fecior. Faptul în sine poate să fie veridic dar, așa cum este transcris, nu ne comunică nici un sentiment, nici o idee despre eroli respectiv.

În „Dialog național”, Ioanid Tiberiados-Cluj, voină să realizeze portretul unui meșter zidar, după ce folosește o serie de superlativ pentru caracterizarea lui, ni-l înfățișează ca pe un maniac, suferind de o serie de ticuri, de pildă obsedat să-și mențină tenul, pe care-l întreține cu fel de fel de pomezi parfumate și se bărbărește o dată pe săptămîna... E clar, autorul a folosit o schemă de erou-pozitiv și neavînd ce spune despre nenea Janicu, l-a pus în cele din urmă să se compare, nici mai mult nici mai puțin, cu legendarul meșter Manole!

Preocupat, se pare, de problemele actuale ale satului, de aspectele etico-morale, de atitudinea față de muncă, I. I. Cluj se folosește de un personaj pe cît de pitoresc, pe atît de inconsecvent, Apălăghie, leușul notoriu al colectivei. Apălăghie apare cînd în postura de dușman al colectivei (sabotează munca tractoriștilor, demontînd un motor), cînd în cea de nebun sau de cretin (se crede sfînt, într-o vreme). Demonstrația la „Omul fără rușine” se face la un asemenea mod: „Scoală mă Apălăghie, că s-a crăpat de ziuă. Trece la brigadă să avengeze demnitatea”. Hal de pune și tu umărul, că nu țî-a pica stea din frunte. Arată-le că tu ești bolind, că te-ai tîmăduit! Dovește că știi și tu ce sînt acelea nori...! În zadar strigă nevasta, veri la rînd, la bărbatu-sîu să se scoale, că s-a crăpat de ziuă, să se treacă la eveniment, că el e tot fenomen a rămas...”

Da, Apălăghie dovedit leuș incurabil, avînd, după părerea autorului, un adevărat cult al somnului, motivat de faptul că „visa să cîștige la loz în plin un automobil de lux și o... vilă”, trebuiește lecuit. Lecția care i se dă merită fără îndoială să fie reținută pentru absurdul ei: tractoristul (ce cu motorul) îl surprinde dormind c. „Dormea adînc și neavînd ce spune despre nenea Janicu, l-a pus în cele din urmă să se compare, nici mai mult nici mai puțin, cu legendarul meșter Manole!”

Trădînd realitatea cu un asemenea mod de gîndire artistică e firesc să ajungi la un eșec total.

Pe schema unei ore de dirigență, Silvan Maximilian-Sebeș cade în „Școala de ieri și de azi” în retorism și didacticism. Pe același subiect, Bucur Georgescu-Bran ne oferă o modalitate satirică cu totul nouă, prin intermediul unui „colocvii lemnesc”. Dacă există o vorbă că pietrele vorbesc, de ce n-ar vorbi, de pildă, și lemnele. Din pricină că ideea e confuză colocvii pare ținut în preajma Turmului Babei: o cracă de fag, „spart în prea multe”, o creangă de mestecîn cu „tenul fardat”, o scîndură de brad „care abia-și mai ținea sufletul”, discută împreună „cu două valuri” care-și mută greutatea corpului de pe un picior pe altul, „dar piciorarele lor ca gelatina de la pitfie nu rezistă și se prăbușiră în apă”. „Și așa, lemnele își continuă discuția stîrșită de soarta lor tragică ce le-a aruncat la periferia cunoașterii — magaziă”. Aferim!... vom exclama noi, dar despre ce discută? Se astirizează felul de predare al lecțiilor de către unii profesori ai școlii? Sau proasta gospodărire a... lemnelor?

Oricum, pentru ușurința neîngăduită cu care unii tineri autori trimit manuscrisele la redacție, e bine să nu trecem cu vederea unele confesiuni lirice pe care ni le face Diogene Biboiu-Timșoara: de la bun început nu putem să nu fim de acord cu faptul că „Studentilor le place luna”. Eroul poate să viseze că e proprietarul neoficial al unei rachete care se pregătește să-și ia zborul, să ducă în Cosmos cele mai admirabile năzuințe omenitești... Desigur, nu putem să-i contrazicem în privința clarviziunilor pe care le are asupra anului de grație 2014; că ar putea vedea, la acea dată, marșienii zburînd într-o caleașcă trasă de un porumbel alb sau că Prometeu ar putea fi reabilitat în vizitii și altele... Cîte nu vor fi posibile în viitor, cînd „fragedele lăstare ale idealurilor primiseră rădăcini și înfloriseră”!

Dar ceea ce ne pune pe gînduri este un alt lucru care privește viitorul mai apropiat...! Și anume, faptul că eroul Iurie Radu „apucă tocul de lemn în cărnă și începe să aștearnă pe hîrtie cuvîntate și țări ca piatra. Respirația îl devine sacadată și cu mici întreruperi inconștiente”.

Acordînd toată înțelegerea și atenția noastră acestor „întreruperi”... din nenorocire „paginile se umpluau una după alta”. Și pe urmă, „pe masa de culoare maro, foala albă de hîrtie părea o groapă. O groapă albă ca-n visele adînci. Radu își minuia tocul ca o sapă, aruncînd bulgărași de literă. Trecuse aproape o oră și groapa era acoperită. Sapa obosită începu să scrie, dar lui Radu îi părea bine că avea să scrie ultimul său gînd, eliberîndu-se de povara care începuse să-l îngreuiereze zilele...”. Apoi: „Se așeză pe fotoliul unde-l plăcea să stea. Aici se odihnea, se gîndea, aici citea și visa, aici de neamurate ori avea să-și curețe cu mîgălă dășaga mare și roșie a inimii...”. Cu sapa, cu lopata, cu grebla! Ne putem minuna, pe bună dreptate, în fața unor asemenea înflorescențe stilistice. Dar revenind la oglindirea realității, să recunoaștem că în asemenea cazuri realizarea lasă mult de dorit.

Marin Dinică — manuscris indescribabil.
MAI TRIMITEȚI:
I. C. Apold, H.D.A.I. Alba Iulia, S. Ghena-București, Vasile Tătaru-Iași, Ion Velican-Lugoj, Emil Gavrilă-Constanța, Alexandru Carp-Buzău.

BRÂNCUȘI CUGETĂTOR

— Frumosul este echitatea absolută.

— Lucrările nu sînt greu de făcut. Ceea ce este, cu adevărat greu, este de a ne pune în starea de a le face.

— Cînd nu mai sîntem copii, am murit de mult.

— A vedea în depărtare este o problemă, dar a ajunge acolo este o altă chestiune.

— Nudurile din plastic sînt mai puțin frumoase decît brațele rîdoase.

— Cizelarea este o necesitate pe care o cer formele aproape absolute ale anumitor materii. Ea nu este obligatorie și poate deveni chiar vătămătoare pentru cei care fac bifte.

— Simplitatea nu este un scop în artă. Se ajunge, fără voie, la simplitate, apropiindu-te de simțul real al lucrurilor.

— Nu căuțați formulele obscure sau mister.

— Creează ca Dumnezeu! Ordonă ca un regel! Muncește ca un rob!

— Toată viața mea am căutat esența zborului. Zborul! Ce fericire!

— Nimic nu crește la umbra marilor copaci.

— Dumnezeu și diavolul nu sînt separați în realitate, nu-i găsești aici și colo, ei sînt preluțindeni și simultan.

— Viața mea nu a fost decît o înșiruire de evenimente minunate.

— Gloria își bate joc de cei care o urmăresc. Cînd îi întorcem spatele, vine după noi.

— Nu mai sînt aici, nu mai sînt atașat de persoana mea, m-am depărtat de mine și merg printre realitățile esențiale.

— Pietrele pot deveni dintr-o dată șugubețe.

— Nu-mi place să reprezint în statulele mele forța mai mult mușchulară, ci ființe care sînt eterice în sine.

— Artă trebuie eliberată de sentimentalitate și de narcoticul religios.

— Am schimbat albastrul vestimentelor mele cu galbenul și albul ca o urmare a virstei înaintate.

— Acum nu mai visez și așa ceva nu-i bine.

— Sculptorul luptă cu materialul piatră, marmură, lemn, bronz sau alte metale și încearcă să unească toate formele într-o unitate și să le dea viață.

— Măiestra mea este un proiect care trebuie lărgit, pentru a umple bolta cerului. Ţelul sculpturii este o nobilă simplitate și o grandioasă calmă.

— Fiecare din lucrările mele datează de cîte 15 ani în proiect și pot începe un lucru nou în fiecare zi. Dar, cînd sfîrșesc, cu adevărat, lucrul meu?

— După Michel-Angelo, sculptorii au vrut să facă grandiosul și n-au reușit decît în grandilocvență.

— Proporția interioară este ultimul adevăr inerent în toate lucrurile.

— Egocentrismul sufocant dezorientază pe oameni, îi scoate din viața luminoasă pentru a-i conduce în întuneric și chiar la sinucidere.

— Trupul omenesc este frumos numai întrucît oglindește sufletul. (Maximă de Rodin către Brâncuși i-a dat alt sens, căuțînd esențele și ideile specifice. N-a părăsit realitatea, ci a sublimat-o în abstracții și simboluri. P. P.)

— Michel-Angelo nu s-a eliberat de turmentele intime. Îi reproșez dinamismul demonic.

— Am făcut și eu pași pe nisipul eternității.

— Nu cred în suferința creației. Misiunea artei este să creeze bucurie. Nu se poate crea artistic decît în echilibru și

în pace sufletească. Pacea se obține prin renunțarea de sine.

— Lectura-viciu și conversația-sporovăială împiedică meditația și visarea. Lectura ca un viciu, fără studiu, n-ar trebui să rămîna nepedepsită.

— Poate că poezia pură este o rugăciune, dar știu că rugăciunea bătrînilor noștri olteni era o formă a meditației, adică o tehnică filozofică.

— Statuile sînt ocazii ale meditației. Templele și bisericile au fost și au rămas lăcașurile meditației.

— Iubirea cheamă iubire. Nu-i alt de important ca să fii iubit, ci să iubești tu, cu putere și cu toată ființa.

— Cinematograful mi se pare o artă inferioară prin tehnica rularii continue și mă enervează, fiindcă nu pot opri scurgea, ca să meditez, ca-ntr-o carte. La teatru fac lectură prealabilă. Cineaștii ar trebui să publice scenariile, cum fac dramaturgii.

— Sportul contemplat fără trăirea mușchilor, cinematograful fugace și lectura aglomerată fără studiu atent mi se par a fi trei racile ale civilizației moderne.

— Obstacularea naturalității duce la sterilitate pe toate planurile.

— Naturalitatea în sculptură este gîndirea alegorică, simbol, sacralitate sau căutarea esențelor ascunse în material, iar nu reproducerea fotografică a aparențelor exterioare. Sculptorul este gînditor, iar nu fotograf al unor aparențe derizorii, multiforme și contradictorii.

— Naturalitatea în iubire nu-i în nici un caz bordelul, amorul demimondenei rafinate și nici „triunghiul” parizian de-aici. Naturalitatea în iubire este tendința pasionată de a atinge absolutul prin amalgamarea eurilor fruste, tinere și pure sau dornice de puritate. Rezultatul este radnicia și „cultul copiilor ca lumini ale ochilor” din Oltenia.

— Naturalitatea în prietenie este emulația inteligențelor similare și fraternizarea camarazilor de arme. Prietenia este fenomen de tinerețe, conjugarea meseriilor și sfat la bătrînețe.

— Glasul speciei în iubire este motorul care nu se vede și nu se aude. Motorul vizibil și palpabil mi se pare a fi elanul spre absolut și unificare, pe care am încercat de trei ori să-l redau în simbolică Sărutului.

— Cine nu iese din Eu nu atinge absolutul și nu descifrează viața.

— Avem un cod civil, un cod penal și un cod comercial. De ce n-am avea un cod etic? Eu l-aș construi pe bază de proverbe, dacă aș fi un cercetător al moralei. Orice cercetare este și o construcție.

— Anticii iubeau maximele, și țărani își păstrează proverbele. Plebea burgheză nu mai cunoaște nici o normă. Rapacitatea și concurența au omorât regulile seculare ale naturalității. Înapoi la natură și la naturalitatea filozofică, adică la „cumințenia pămîntului”.

— Anticii spuneau ca să-i iubești destinul? Eu mi-am iubit și nu mi-am părăsit nici o clipă strămoșii și filozofia lor, a naturalității. Nu sînt străbunii destinul nostru? Sînt eu mai înțelept decît Radu Brâncuși sau Venizelos decît Plato?

— Înțeleptul face din veninul său interior remediu pentru sine sau articol de tămăduire pentru semenii.

— Sinistrul pastor Malthus este noul Mahomed, Crist sau Moise, cu tablele lui infame și antivitate, luat pe scut de protestanți și de către laicii ideologiei moderne.

— Malthus obstaculează iubirea care nu se mai face cu ini-

ma curată, cu toată vîlaga și snaga, ca un zbor al păsării de foc spre infinit și absolut. După Malthus iubirea se comite cu conștiința păcatului, cu ferele și meremetiseli. Au pierit: elanul, planitudinea și măiestria. Măiestra în iubire se numește naturalitatea. Măiestra este chiar Erosul plenitudinar (inimă, vîlgă și snogă).

— Tragedia modernă își are sursele în dezordinile erotice. În spaima existenței de mine și în generalizarea consumului de alcool.

— Datoria mamei către copii este iubirea nemărginită aliată cu jertfa, iar către soț, ascultarea și fidelitatea.

— Datoria soților este comunitatea la bine și la rău, precum și fidelitatea legămîntului nupțial pînă dincolo de moarte. Dorm în același pat și în același cimitir, alături. Uniunea lor e indivizibilă și în taină. Bărbatul devine pentru femeie „omul” ei, rumînul ei, pandurul ei, haiducul ei. Așa-i Pravila de la Craiova în Oltenia felix, bună și pentru Dacia felix, bună pentru continente.

— Filozoful antic nu întemeia un cîmin, dar nu spurca un cîmin de prieten.

— Intre viața publică și viața privată sînt tainice și organice legături. Biografia luminează opera, ideile și orice creație.

— Cine nu are curajul să vorbească răspicat despre bine și rău merită toroapanul pe șale. Țărani știu, de la mic pînă la mare, ceea ce este bine și rău. Tablele de valori sînt cuprinse în proverbe, datini, doctrina străbună și filozofia naturalității.

— Datoria fațioarei de Gorj este să fie frumoasă la 17 ani, măritată la 18—19 ani, gospodină și harnică toată viața, să nu se vorbească baliverne despre ea, ca despre nevasta lui Iuliu Cezar, să-și spele și să-și hrănească frații, apoi soțul și copiii, să fie chemată ca nașă, alături de soțul iubitor și iubit pînă dincolo de mormînt.

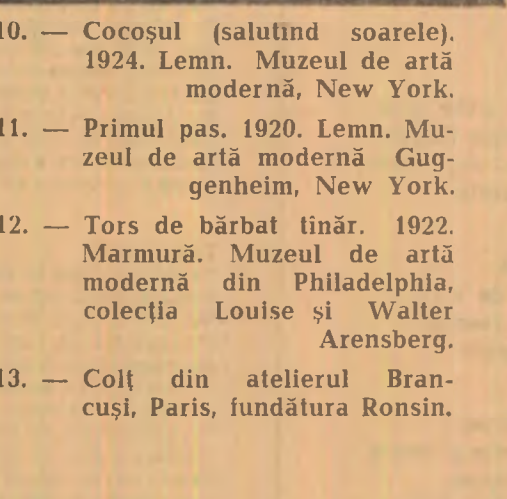
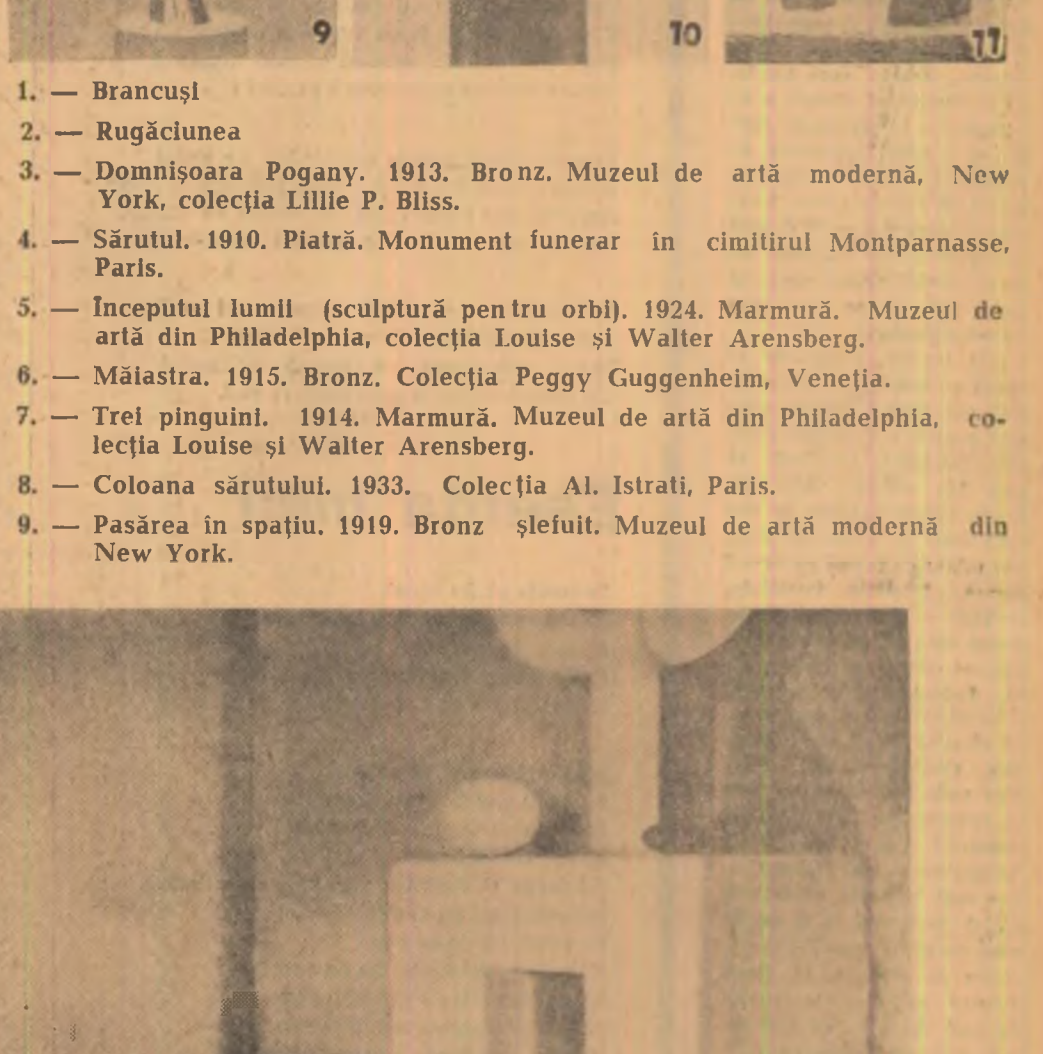
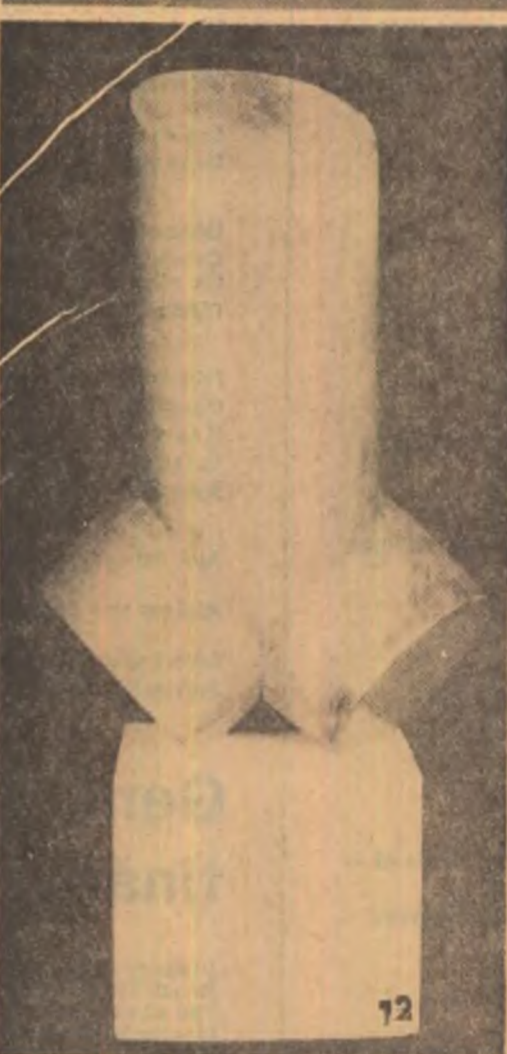
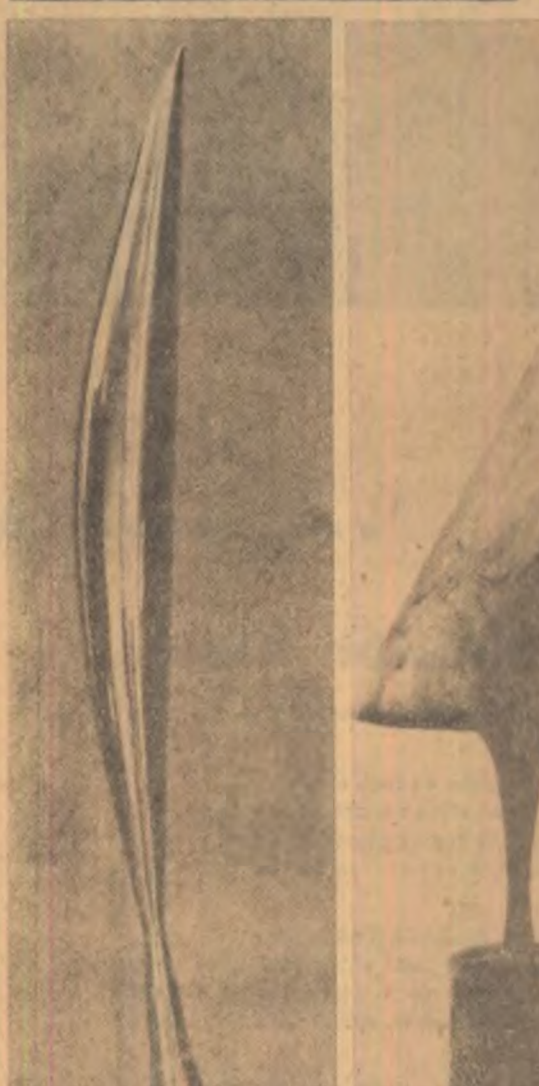
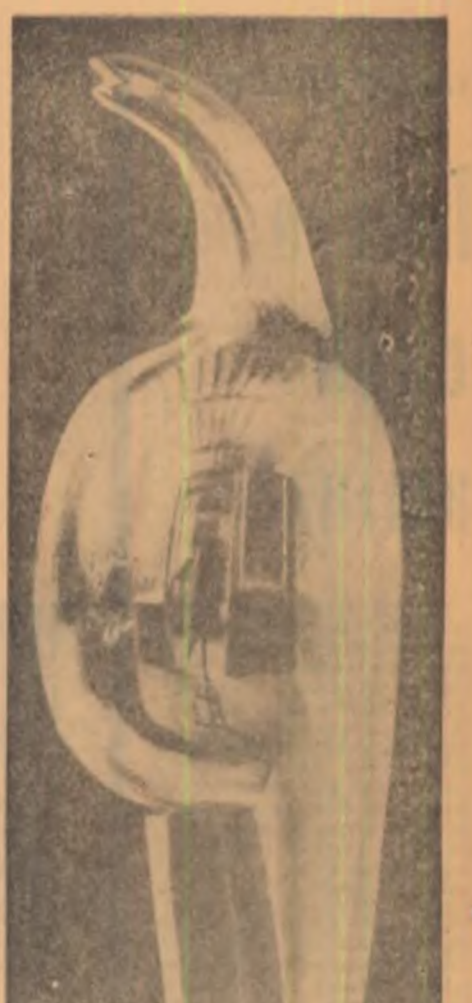
— Cînd mă gîndesc la vicisitudinile locuitorilor Daciei pînă azi, constat, că în istoria românilor n-a existat o bătălie eclatantă ca la Valmy, Austerlitz sau Verdun, dar românii naștri au fost invincibili prin vitejie, tenacitate și ductibilitate diplomatică.

— Există o diferență în limba română între inteligență și deșteptăciune. Ador pe inteligenți și detest pe „deștepți”. Cei deștepți știu tranzacția și n-au vitejie. N-au nici tenacitatea firească: sînt giruete în bătaia vînturilor.

— Nu se poate face artă, politică și meserie intelectuală fără vitejie, tenacitate și inteligență. „Deștepții” produc camelot. Ca să cultivi un pagon sărac din Gorj cu porumb și dovleci îți trebuie vitejie, tenacitate și inteligență pe care n-o găsești la Capșa și prin anticameralele demnitarilor Capitalei române sau la demnitarilor Franței. Cu un pagon, țăranel hrănește familia, dacă n-ar fi birurile. Din pricina prolificității și a birurilor au împinzit Bucureștii pe care-l hrănesc cu cobîlțele. Mai trimit și-acasă pentru mălai și casă nouă. Am fost trimis și eu de mic copil plecat „la procopseală” în lume. N-am pierdut legătura și nu mi-am scos rădăcinile pentru a umbla năuc pe glob. A profitat și arta mea. M-am salvat ca om.

— Pilda fertilizează. Deci, nu sîntem singuri chiar dacă dăm pilda sihastrului. Tismaoa a adăpostit pe Domnul Tudor care purta sabia la cîngătoare și planul răzmerței în cap.

— Cine nu luptă contra răului s-a predat inamicului.

1. — Brâncuși
2. — Rugăciunea
3. — Domnișoara Pogany. 1913. Bronz. Muzeul de artă modernă, New York, colecția Lillie P. Bliss.
4. — Sărutul. 1910. Piatră. Monument funerar în cimitirul Montparnasse, Paris.
5. — Inceputul lumii (sculptură pentru orbi). 1924. Marmură. Muzeul de artă din Philadelphia, colecția Louise și Walter Arensberg.
6. — Măiestra. 1915. Bronz. Colecția Peggy Guggenheim, Veneția.
7. — Trei pinguini. 1914. Marmură. Muzeul de artă din Philadelphia, colecția Louise și Walter Arensberg.
8. — Coloana sărutului. 1933. Colecția Al. Istrati, Paris.
9. — Pasărea în spațiu. 1919. Bronz șlefuit. Muzeul de artă modernă din New York.

